

Opinnäytetyö (AMK)

Sosionomi

Sosiaalipalvelutyö

2012

Merja Lundelin

KOIRAKUUNTELIJAT

- koira-avusteinen työskentely
koulukiusaamiseen puuttumisessa

OPINNÄYTETYÖ (AMK) | TIIVISTELMÄ

TURUN AMMATTIKORKEAKOULU

Sosiaalialan koulutusohjelma | Sosiaalipalvelutyö

Marraskuu 2012 | 51 + 6

Merja Lundelin

KOIRAKUUNTELIJAT – KOIRA-AVUSTEINEN TYÖSKENTELY KOULUKIUSAAMISEEN PUUTTUMISESSA

Kehittämistyöni tavoitteena oli tehdä koulukiusaamisprojektista projektisuunnitelma. Hankkeen aloitteentekijänä on Suomen Karva-Kaverit ry. Kehittämistyöni aihe on hyvin ajankohtainen, koska koulukiusaamiseen kiinnitetään huomiota joka koulussa.

Koirakuuntelijat - hankkeessa suunnitellaan eläinavusteiseen työskentelyyn pohjautuvia uusia toimintamalleja, joiden avulla voidaan puuttua kouluympäristöissä tapahtuvaan kiusaamiseen.

Projektin suunnittelussa on ollut mukana monta eri alan asiantuntijaa. Asiantuntijoina ovat mm. lastenpsykiatri, eläinavusteinen valmentaja, projektitutkija, projektisuunnittelija, hankesuunnittelija ja professori. Green Care – toiminta on vahvasti linkittynyt kehittämistyöhöni koira-avusteisen toiminnan kautta.

Kehittämistyöni tuloksena on valmis projektisuunnitelma, jonka pohjalta projekti tullaan tekemään. Projekti tulee toteutumaan Turun alueen eri kouluissa. Projekti alkaa syksyllä 2013 koulujen alkaessa ja kestää koulun loppuun saakka keväälle 2014. Projektin aikana tullaan tekemään eri alojen opinnäytetutkimuksia hankkeen vaikutuksista eri näkökulmista.

Kehittämistyön teoreettisessa osuudessa käsitellään koulukiusaamista, eläinavusteista työskentelyä, Green Care- toimintaa ja projektisuunnittelua.

ASIASANAT:

Koulukiusaaminen, eläinavusteinen työskentely, Green Care, projektisuunnitelma

BACHELOR'S THESIS | ABSTRACT

TURKU UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Degree Program of Social Services | Development and Management of Social Services

November 2012 | 51 + 6

Merja Lundelin

“LISTENING DOGS” – DOG-ASSISTED INTERVENTIONS WITH SCHOOL BULLYING

The goal of my thesis was to make a project plan concerning school bullying. The project idea came from the Suomen Karva-Kaverit ry. My thesis is very realistic, because every school is concerned about school bullying.

Listening dogs – project is developing new models which are based on animal-assisted interventions to assist with the facilitation of reacting to school bullying.

A child psychologists, an animal assisted coach, a project researcher, a project planner and a professor have all helped to plan the project. My thesis has strongly associated with Green Care-activity through dog assisted activity.

To start the project, my thesis will make a finished project plan. This project will be managed in many different schools in the Turku area. The project will start in the fall 2013 when the schools will begin and it will end in the spring of 2014 at the end of the school year. During this project, research will be conducted to identify the influences of Dog whispers

The theoretical part of the thesis will focus on school bullying, animal assisted interventions, Green Care-activity, and project planning.

KEYWORDS:

Animal-assisted interventions, School bullying, Green Care, Project planning

SISÄLTÖ

1 JOHDANTO	6
2 KOULUKIUSAAMINEN	8
2.1 Koulukiusaamisen määritelmä	8
2.2 Kiusatun ja kiusaajien roolit	9
2.3 Koulukiusaamisen jaottelu	10
2.4 Kiusaamisen vaikutukset	12
2.5 Kiusaaminen Suomen kouluissa	14
2.6 Kiusaamista koskevat lait ja säädökset	16
3 ELÄINAVUSTEINEN TYÖSKENTELY	17
3.1 Eläinavusteisen työskentelyn termit	17
3.2 Eläinavusteisen terapian uranuurtaja Boris M. Levinson	18
3.3 Eläimen vaikutus ihmiseen	19
3.4 Eläimen vaikutus lapseen	21
3.5 Eläinavusteisen työskentelyn eettisyys	22
4 GREEN CARE-TOIMINTA	24
4.1 Green Care ja eläinavusteiset menetit	25
5 PROJEKTITYÖ	28
5.1 Projektin määritelmä	28
5.2 Projektisuunnitelman rakenne ja sisältö	29
6 HANKEPERUSTAINEN KEHITTÄMISTYÖ	33
6.1 Kehittämistyö	33
6.2 Kehittämisen eettisyys	36
7 KEHITTÄMISTYÖN TAVOITE	37
7.1 Kehittämistyöni tavoite	37
7.2 Kehittämistyön toimijat	39
7.3 Kehittämämistyön prosessikuvaus	40
8 POHDINTA	44
LÄHTEET	47

LIITTEET

Liite 1. Projektisuunnitelma

KUVIOT

Kuvio 1. Green Care – menetelmät (Gcfinland). 26

TAULUKOT

Taulukko 1. Aloitusvaihe ja projektinsuunnittelu 42

Taulukko 2. Projektin suunnittelu ja loppuhionta 43

1 JOHDANTO

Hankeperustaisen kehittämistyöni tavoitteena oli tehdä Suomen Karva-Kavereiden koulukiusaamisprojektista projektisuunnitelma. Hankkeen aloitteen tekijänä on Suomen Karva-Kaverit ry. Yhdistyksessä on tähän mennessä luotu toimintamalli lukihäiriöisten lasten lukutaitojen kehittämiseen. Koirakuuntelijat - hankkeessa suunnitellaan eläinavusteisuuden pohjautuvia uusia toimintamalleja, joiden avulla voidaan puuttua kouluympäristöissä tapahtuvaan kiusaamiseen. Kehittämistyöni aihe on hyvin ajankohtainen, koska koulukiusaamiseen kiinnitetään huomiota joka koulussa. Aihe pureutuu tällä hetkellä pinnalla oleviin, mutta vaikeasti käsiteltäviin asioihin.

Kehittämistyöni tuloksena on valmis projektisuunnitelma, jonka pohjalta projekti tullaan tekemään. Projekti tulee tapahtumaan Turun alueen eri kouluissa. Projekti alkaa syksyllä 2013 koulujen alkaessa ja kestää koulun loppuun saakka keväälle 2014. Projektin aikana tehdään eri tutkimuksia projektin vaikutuksista, mutta tutkimusalueita ei ole vielä päätetty. Projektin suunnittelussa on ollut mukana monta eri alan asiantuntijaa. Asiantuntijoina ovat mm. lastenpsykiatri, eläinavusteinen valmentaja, projektitutkija, projektisuunnittelija, hankesuunnittelija ja professori. Green Care – toiminta on vahvasti linkittynyt kehittämistyöhöni koira-avusteisen toiminnan kautta.

Eläinavusteisen työskentelyn hyödyntäminen koulukiusaamisessa sai välittömästi minut puolelleen. Uskon vahvasti eläimen ja ihmisen väliseen vuorovaikutukseen ja eläinavusteiseen työskentelyyn, ja sen avulla saavutettavaan hyvinvointiin. Eläinavusteinen työskentely on vielä suhteellisen uutta Suomessa. Tutkittua tietoa eläinavusteisen toiminnan hyödyntämisestä koulukiusattujen lasten parissa ole, koska eläinavusteista terapiaa käytetään yleisimmin mielen-terveyspuolella ja lastensuojelussa. Eläinavusteinen työskentely antaa mahdollisuuden motivoiviin, kasvatuksellisiin ja terapeuttisiin hyötyihin lisäämällä ihmisen hyvinvointia (Kruger & Serpell 2006, 23). Eläimet ja erityisesti koirat vaikuttavat ihmiseen positiivisella tavalla. Eläinavusteista työskentelyä voidaan käyt-

tää terapiassa, mutta toimintaa sovelletaan nykyään myös sosiaali- ja terveystalalla. (Kruger & Serpell 2006, 26–30.)

Hankkeen toteutuksessa on mukana kaksi toisiaan täydentävää osuutta: kuuntelevat korvat, jolloin tehtävänä on kokeilla koirien/ohjaajan läsnäolon vaikutuksia koulujen välituntikäytäntöihin ja tunnetaitojen oppitunneilla. Itävallassa Wienissä on tehty tutkimus, jossa lapsille ja aikuisille pidettiin kurssi koiran elekielestä. Ennen ja jälkeen kurssin tutkittiin heidän kykyään ihmisen kasvojen ilmeiden tunnistukseen. Kurssin jälkeen sekä tunnistettujen ilmeiden määrä että tunnistusnopeus nousi. (Stetina ym. 2011, 108–114.)

Kiinnostus eläinavusteista työskentelyä kohtaan on kasvamassa ja eläimiä on yhä enemmän mukana eri sosiaali-alan osa-alueilla. Green Care eli vihreä hoivan ideologian mukaan eläinavusteisia menetelmiä voidaan käyttää kuntoutuksen tarpeisiin sekä kasvatustyöhön. Eläimet ja erityisesti koirat vaikuttavat ihmisiin positiivisella ja vahvistavalla tavalla. Eläimen läsnäolo rauhoittaa ihmistä ja ihmisen itsetunto ja itseluottamus voivat vahvistua. On tärkeää, että eläimelle voi puhua, se on läsnä ja siihen voi luottaa. Eläin pystyy antamaan turvallisuuden tunnetta ja tunnetta ettei ole yksin.

Kehittämistyössäni avaan lukijoille käsitteet koulukiusaaminen, eläinavusteinen työskentely, Green Care – toiminta ja projektisuunnittelu. Lopuksi liitteenä tulee olemaan lopullinen tuotos eli valmis projektisuunnitelma. Vilka ja Airaksinen (2003) mukaan kehittämistyön on valmistava tuote tai produktio työelämän käyttöön. Työ, jonka aihe on hankittu työelämälähtöisesti, tukee ammatillista kasvua ja on siten ajankohtainen. (Vilka & Airaksinen 2003, 17.)

Kehittämistyöni kautta toivon eläinavusteisen työskentelyn käytön vahvistamista ja tunnustamista Suomessa. Toivon myös eläinavusteisen toiminnan hyödyntämistä sosiaalialoilla.

2 KOULUKIUSAAMINEN

2.1 Koulukiusaamisen määritelmä

Koulukiusaamiselle on paljon erilaisia määritelmiä, mutta pääasia on kaikissa sama. Koulukiusaaminen tarkoittaa toistuvasti jatkuvaa yhteen ja samaan henkilöön kohdistuvaa kielteistä käyttäytymistä sekä vallan ja voiman käyttöä. Koulukiusaaminen on eri asia kuin muu aggressiivinen käyttäytyminen, koska kiusaamisessa on aina kyse keskinäisistä valta- ja voimasuhteista. Voimasuhteet voivat olla ruumiillista, henkistä tai sosiaalista. Kiusaajina on joku tai jotkut, joita vastaan kiusatun on vaikea puolustautua. Toistuvuus tarkoittaa sitä, että sama oppilas joutuu yhä uudestaan muiden ilkeän tai vahingoittavan toiminnan kohteeksi. Kiusaaminen voi jatkua vuosiluokalta toiselle ja alakoulusta yläkouluun saakka. Tahallisuus merkitsee, että tekojen tarkoitus on todella loukata tai aiheuttaa harmia ja pahaa mieltä. Kiusaamisen voi ymmärtää eri tavoin, esimerkiksi koulu, vanhemmat ja kiusattu saattavat käsittää kiusaamisen eri tavoin. Puuttumisen kannalta on oleellista se, miten ymmärrämme kiusaamisen. (Salmivalli 2003, 12–13; Höistad 2003, 79–80; Larsson 2004, 14–16; Hamarus 2008, 12; Kaukiainen & Salmivalli. 2009,4; Lämsä 2009, 59–60.)

Stuart Tremlow on paljon tutkinut kiusaamisilmiötä Yhdysvalloissa. Tremlowin (Sinkkonen 2010) mukaan koulukiusaaminen on monimuotoinen ilmiö. Kiusaamisen esiintymiselle ja sen eri muodoille keskeisesti vaikuttavat myös koulun ilmapiiri ja sivustakatsojat. Tremlowin tutkimuksien mukaan monesti kiusaamisenvastaiset ohjelmat ovat tuloksettomia. Toimiville projekteille on tärkeää, että vähintään 75 % koulun aikuisista sitoutuu projektiin ja ymmärtää tavoitteet. Tremlowin mukaan projektin tulisi kestää vähintään kolme vuotta eikä se saisi haitata opetus- tai kasvatustyötä. Yhdysvalloissa vapaaehtoistyöntekijöillä on keskeinen ja suuri merkitys toiminnassa. Tehtävään kouluttautuminen ja ohjaus sekä projektin seurannan pitää olla jatkuvaa ja ammattitaitoista. Luovan toiminnan erilaisilla muodoilla on saatu hyviä tuloksia. Joskus kiusaamisesta vastaava

oppilas on saatu mukaan rakentavaan toimintaan, esimerkiksi antamalla hänelle vastuuta toisista. (Sinkkonen 2010, 191–192.)

2.2 Kiusatun ja kiusaajien roolit

Kiusatun rooli on Salmivallin (2010) mukaan pysyvä. Joskus kiusaaminen voi myös loppua spontaanistikin. Lukuvuoden vaihtuminen, luokan rakenteissa tapahtuvat muutokset tai iän myötä kehittyvä keinovalikoima, jolla kiusattu selviää kiusaamistilanteista, voivat lopettaa kiusaamisen. Todennäköisempi vaihtoehto on kuitenkin kiusaamisen jatkuminen, ellei siihen puututa. Kiusaaminen on saatava loppumaan mahdollisimman pian, sillä varsinkin pitkään jatkunut kiusaaminen on riski lapsen ja nuoren kehitykselle. (Salmivalli 2010, 23.)

Koulukiusaamisen erottaa muusta aggressiivisesta käyttäytymisestä nimenomaan osapuolten roolijako ja keskinäisten voimasuhteiden eroista. Toinen oppilas on alistaja eli kiusaaja ja toinen alistettu kiusattu. Usein kiusaaja ei ole vain yksi oppilas vaan kokonainen ryhmä. Kiusaamisessa on kyse ryhmädynamiikasta sekä yksilöllisestä kokemuksesta. Ryhmädynamiikka tarkoittaa, että kiusaamistilanteessa on mukana kiusatun ja kiusaajan lisäksi muitakin henkilöitä, joilla on vaikutus tilanteeseen. (Salmivalli 2003, 10–11; Laine 2005, 216; Salmivalli 2010, 13.)

Kiusattuna oleva oppilas joutuu systemaattisen ja toistuvan ahdistelun kohteeksi. Kiusaaja on kiusaamisprosessin alkuunpanija, ja hän saattaa myös yllyttää tai pakottaa muita mukaan kiusaamiseen. Kiusaajan apuri on kiusaamisessa kiusaajan seuraajana tai avustajana. Vahvistaja eli kannustaja antaa kiusaajalle myönteistä palautetta, esimerkiksi elein ja sanallisesti. Vahvistamista on jo sekin, että nuori tulee paikalle katsomaan, kun jotakuta kiusataan. Puolustaja asettuu kiusatun puolelle joko yrittämällä saada muut oppilaat lopettamaan kiusaamisen tai tukemalla kiusattua muutoin. Ulkopuolinen eli hiljainen hyväksyjä pysyttelee kiusaamistilanteista sivummalla. (Mannerheimin lastensuojeluliitto 2005,11; Kaukiainen & Salmivalli. 2009, 11.)

Kiusaamiseen tarvitaan yleensä aina osallistuvaa yleisöä. Sivustaseuraajan empatiakyky ei välttämättä puutu, mutta se voi olla vajavaista. Nuoret osallistuvat kiusaajaan osaan ja saavat siten itsestään pois kiusalliset tunteet. Empatiakyvyn käyttö ja sen soveltaminen uhrin puolustamiseksi edellyttäisi ympäristön tukea. Tällaista harvoin saadaan kiusaamisen ns. valtataistelussa. Ympäristö, kiusaajat ja kiusaajien taustaryhmä estävät sivustakatsojia auttamasta uhria. Tärkein kiusaamiseen puuttumista estävä tekijä on pelko jäädä itse ryhmän ulkopuolelle. Tilanne voi olla hyvinkin ahdistava sivustaseuraajille. Heillä on kaksi vaihtoehtoa toimia, joko kuulua enemmistöön ja olla yleisönä kiusaamiselle tai puolustaa uhria ja joutua itse kiusatuksi. (Larsson 2004, 64–66; Karhunen 2008, 190; Sinkkonen 2010, 193.)

2.3 Koulukiusaamisen jaottelu

Hiljainen kiusaaminen on epäsuoraa ja hienovaraista, ja siksi se on kaikkein vaikein huomata. Epäsuorassa kiusaamisessa kiusaaja ja kiusattu eivät kohtaa kasvojen, vaan tällainen kiusaaminen on usein luonteeltaan sosiaalista manipulointia. Hiljaisen kiusaaminen uhrin kertovat harvoin kokemuksistaan muille, koska kiusaamisesta ei ole mitään näkyvää todistetta. Hiljaisen kiusaamisen muotoja ovat esimerkiksi ilkeiden juttujen levittämistä, katseet, vaikeneminen, selän kääntäminen, tuijottaminen tai rikkomalla kiusatun välejä muihin oppilaisiin. Kiusattu eristetään sosiaalisesta kanssakäymisestä ja jätetään yksin jolloin kiusaaminen edistyy. Kiusattu huomaa vähitellen olevansa luokassaan yksi vaila muiden seuraa. Hän voi myös alkaa syyttää itseään kiusaamisesta eikä hän uskalla puhua asiasta ulkopuolisille. (Larsson 2004, 37; Kaukiainen & Salmivalli. 2009, 8; Lämsä 2009, 60–61.) Hiljainen kiusaaminen on tavallisimpia kiusaamisen laji ja se tekee suurta vahinkoa kiusatulle (Höistad 2003, 80–81).

Sanallisella kiusaamisella tarkoitetaan nimittelyä, haukkumista, ivaamista tai uhkailua. Sanallista kiusaamista voidaan vielä vahvistaa elein tai matkimisella. Sanallisesta kiusaamisesta jotkut tutkijat käyttävät nimitystä verbaalinen aggressio. (Hamarus 2008, 46–47; Karhunen 2008, 174.)

Fyysinen kiusaaminen on lyömistä, tönimistä, potkimista tai muuta fyysisesti vahingoittavaa toimintaa. Omaisuuteen kohdistavalla kiusaamisella tarkoitetaan tavaroiden ottamista tai tahallista rikkomista. (Salmivalli 2003, 26; Hamarus 2008, 53.) Fyysisen kiusaamisen laji on helppoin huomata. Kiusatulla voi olla ulkoisia merkkejä, esimerkiksi revittyjä vaatteita tai mustelmia. Fyysinen kiusaaminen saatetaan myös naamioda leikiksi tai urheiluksi, jolloin sitä on vaikea todentaa. Fyysinen kiusaaminenkin voidaan tehdä niin, ettei sitä juuri huomata. (Höistad 2003, 85–86; Karhunen 2008, 174.)

Syrjimisessä ja eristämisessä kiusaaminen alkaa prosessina, jossa joku oppilas ja hänen lähipiirinsä syrjivät toista oppilasta. Lopulta syrjitty oppilas eristetään ja suljetaan pois koko yhteisöstä. Syrjimistä on vaikea havaita ja siihen on vaikeaa puuttua, koska kiusatut itsekkin kokevat ettei heille vain löydy kyseiseltä luokalta ystävää. Eristäminen voi olla hienotunteista, mutta toisaalta se voi olla myös täysin suoraan sanottua. Syrjimisen kohteena oleva oppilas jätetään porukan ulkopuolelle eikä siihen välttämättä liity muuta, esimerkiksi fyysistä, kiusaamista. Sosiaalisesta paineesta johtuen nekään oppilaat, jotka eivät aktiivisesti kiusaa, eivät halua olla kiusatun kanssa. (Larsson 2004, 64–65; Hamarus 2008, 47–50.)

Jos kiusattu on fyysisesti mukana ryhmässä, mutta hänelle silti osoitetaan koko ajan, ettei hän kuulu ryhmään, puhutaan mukaan ottavasta eristämisestä. Tällöin hän on sosiaalisesti eristetty ryhmästä. (Hamarus 2008, 51.) Syrjimisessä on kyse ryhmätoiminnasta, jossa oppilas jätetään yksin ryhmän ulkopuolelle. Syrjimisen jatkuessa oppilas suljetaan pois ryhmästä jatkuvasti, jolloin syrjiminen on muuttunut eristämiseksi. Oppilaan jättäminen yksin vain edistää entisestään kiusatuksi joutumista, koska silloin kiusatulla ei ole kavereita puolustamassa häntä. (Lämsä 2009, 61–63.)

Sähköinen kiusaaminen eli internet- ja puhelinkiusaaminen tapahtuu yleensä kouluajan ulkopuolella. Sähköisesti julkaistaan kiusatusta valokuvia, juoruja, tehdään häiriösoittoja ja uhkauksia tai voidaan lähettää ilkeitä viestejä. Netti-kiusaamisella on enemmän yleisöä kuin tavallisessa kiusaamistilanteessa. Nyt on olemassa viitteitä, että sähköinen kiusaaminen eri muodoissa on yleistyvää

kiusaamisen muoto. Netissä kiusaaja voi olla nimetön, jolloin kiusattu ei koskaan saa tietää kuka häntä kiusaa. Nettikiusaaminen on tavanomaisesta kiusaamisesta poikkeavaa, koska tällöin kiusaamista voi tehdä milloin vain, ei pelkästään kiusatun läsnä ollessa. (Hamarus 2008, 71–74, Lämsä 2009, 65–66.)

Nettikiusaaminen poikkeaa hyvin vähän perinteisestä koulukiusaamisesta. Netti on vain väline toiminnalle, joten lähes kaikki koulukiusaamisen muodot ilmenevät myös netissä. Internetin käytön vaivattomuus ja viestinnän käytön vapaus voivat helposti johtaa mielikuvaan, että netissä kaikki on sallittua ja mahdollista. (Tietoturvakoulu.) Sähköisen kiusaamisen estäminen on haaste, sillä tekninen kehitys on nopeaa ja uusia välineitä käytetään helposti myös kiusaamisessa. Eri sähköisten viestimien välityksellä tarinat ja juorut leviävät tehokkaasti ja nopeasti. Nettiä voidaan myös käyttää puhelimen välityksellä, joten aikuisten on entistä vaikeampaa valvoa nettitoimintaa. (Hamarus 2008, 72–73.) Nettikiusaaja saattaa helposti luulla, ettei hän voi jäädä kiinni. Lähes aina nettikiusaaja pystytään kuitenkin tunnistamaan, viimeistään poliisin ja tietoturvapalvelun ylläpidon yhteistyöllä. (Tietoturvakoulu.)

2.4 Kiusaamisen vaikutukset

Salmivalli (2003) korostaa kahta asiaa, jotka tekevät kiusatuksi joutumisesta erittäin traumaattisen. Ensiksi kiusaaminen on pysyvä tilanne. Toiseksi kiusaamiseen liittyy usein kokonaisvaltainen ihmisarvon menetys. (Salmivalli 2003, 25–26.) Kiusaaminen aiheuttaa aina kiusatulle kärsimystä ja häpeän tunnetta. Kiusaamisen arkaluontoisuuden vuoksi kiusatut saattavat sulkea vaikeat tunteet sisälleen ja kieltää ne. Tämä johtuu kiusaamiseen liittyvään häpeän kohdistuminen omaan persoonaan. Lapsilla ja nuorilla kiusatuilla ei ole selkeitä toimintamalleja tai puolustusmekanismeja hoitaa asiaa. Kiusaaminen on uhka kokonaisvaltaiselle hyvinvoinnille, ja terveelle ja tasapainoiselle kehitykselle. Jos kiusattu luulee kiusaamisen johtuvan hänestä itsestään, voi kiusaamiskokemuksessa olla hyvin kauaskantoiset seuraukset. (Karhunen 2008, 190; Kaukiainen & Salmivalli 2009, 26; Lämsä 2009, 70–71, 99–100; Salmivalli 2010, 26.)

Kiusatun kehityksellisiin vaurioihin vaikuttaa kiusaamisen kesto ja luonne sekä se, saako kiusattu jostain apua. Kiusaaminen alkaa näkyä kiusatussa reaktioketjuna. Tutkimuksissa kiusatuksi joutumisen on todettu vaikuttavan kielteiseen minäkuvaan, ihmissuhteisiin sekä masentuneisuuden kautta itsetuhoajatuksiin. Kiusaamisen jäljet ovat syviä ja paraneminen voi viedä kauan aikaa ja kaikilta osin ne eivät parane ollenkaan. (Karhunen 2008, 190; Kaukiainen & Salmivalli 2009, 26; Lämsä 2009, 70–71, 99–100; Salmivalli 2010, 26.)

Kiusaamisen välittömiä vaikutuksia ovat myös muun muassa kiusattujen lasten koulupelko ja erilaiset psykosomaattiset oireet, kuten vatsakipu. Uhrien on todettu myös olevan muita luokkatovereitaan useammin ahdistuneita, ja heillä on todettu olevan huonompi itsetunto. Kiusatuksi joutumisella voi olla suoria vaikutuksia koulumenestykseen, kiusattuna on vaikea keskittyä koulutyöhön. (Hamarus 2008, 78.) Kiusaamisen seuraamukset ja muut jäljet voivat näkyä oppilaassa monin eri tavoin. Monet kiusaamisen merkit voivat kuitenkin selittyä lapsen ja nuoren muilla ongelmilla. Hyvin usein olennaista on oppilaan käyttäytymisessä tapahtunut muutos. Lapsi, joka ennen on suhtautunut myönteisesti kouluun, ei enää haluakaan mennä sinne. Tällöin kannattaa tutkia asiaa, mikä muutoksen on aiheuttanut. (Kaukiainen & Salmivalli 2009, 16.)

Kiusaaminen on kehityksellinen riski kiusatulle kuten kiusaajallekin. Jos kiusaaja jatkaa kiusaamista ilman, että siihen puututaan, on hänellä riski jatkaa aggressiivista ja toisia alistavaa käytöstä myöhemminkin. (Salmivalli 2003, 22.)

Kiusaamiseen liittyvistä voimakkaista tunnekokemuksista huolimatta vain puolet kertovat kiusaamisesta kenellekään. Puhumattomuuden taustalla on usein kiusatun tuloksettomia yrityksiä pyytää aikuisilta apua. Kiusaamisesta puhuminen ei ole lapselle tai nuorelle helppoa. Mahdollisten tuloksettomien avunhakuyritysten jälkeen kiusattu ei usko löytävänsä apua. Kiusatuksi tuleminen tuntuu häpeälliseltä jonka vuoksi kiusattu herkästi salaa asian. Monet kiusatut alkavat myös vähätellä kiusaamista aiheen arkaluonteisuuden vuoksi. Vähättelyssä yleensä on kyse puolustautumisesta kokemusten tuottamaa kipua vastaan. (Lämsä 2009, 97–102.)

2.5 Kiusaaminen Suomen kouluissa

Suomessa koulukiusaaminen on ollut esillä noin 20 vuotta. Koulukiusaamisen laajuus ja vakavuus ovat tulleet yleiseen tietoisuuteen vasta viime aikoina sattuneiden koulu väkivalta tapahtumien myötä, esimerkiksi Jokelan koulusurma-tapahtuma. (Sinkkonen 2010, 186.) Jokelassa vuonna 2007, 18-vuotias opiskelija ampui omassa koulussaan, jolloin 9 henkilöä sai surmansa ja 13 loukkaantui. Nuori ampuja oli joutunut vakavan, pitkäaikaisen koulukiusaamisen kohteeksi. (Oikeusministeriö, 40–45.)

Suomessa koulukiusaamista ja sen vaikutuksia on tutkittu paljon ja tehty tilannekartoituksia. Monien tutkimusten mukaan kiusattujen lasten osuus peruskouluikäisistä on 5-15 prosenttia. Opetusministeriön ja Turun yliopiston välillä solmittiin sopimus vuonna 2003 koulukiusaamiseen vastaisen toimenpideohjelman kehittämiseksi suomalaisille peruskouluille. KiVa koulu- hanke (Kiusaamisen Vastainen tai Kiusaamista Vastustava Koulu) kehitettiin Turun yliopiston psykologian laitoksen ja Oppimistutkimuksen keskuksen yhteistyönä. KiVa Kouluhanke toteuttaa joka kevät laajan tilannekartoituksen koulukiusaamisesta.

Tilannekartoituksissa on huomattu, että kiusatuksi itsensä kokevien lasten osuus vähenee tasaisesti iän myötä koko alakoulu ajan. Yläkoulussa nuorten tilanne on hankala, koska iän myötä kiusattujen oppilaiden asenteet muuttuvat ja oppilaat kertovat kiusaamisestaan yhä harvemmin. Yleisesti yläkoululaisten kiusatuksi joutuminen on kestänyt jo vuosia. Myös Stakes on pitkään tutkinut kiusaamista. Vuosina 1998-2009 kerätyn aineiston perusteella 7-10 prosenttia yläkoululaisista lapsista ovat kertoneet tulevansa systemaattisesti kiusatuksi. Yläkouluikäisten lasten luottamus, koulun aikuisten mahdollisuuksiin puuttua kiusaamiseen, heikkenee. (Salmivalli 2003, 17–26, 144–145; Salmivalli 2010, 18 - 20.)

Tutkimusten mukaan kiusattujen määrä on noin 5-20 prosenttia ikäluokasta. Määrän arviointiin vaikuttavat eri tekijät, kuten millaisia menetelmiä tutkimuksessa käytetään. Vaikutusta on myös sillä, miten kiusaaminen tutkimuksessa määritellään ja käytetäänkö kiusaajien tunnistamiseen itsearviointia vai ver-

taisarviointia. Useissa tutkimuksissa kiusaajien määrän arvioidaan olevan noin 10 prosenttia ikäluokasta. (Karhunen 2008, 174.)

Koulussa kiusaamista tapahtuu yleensä oman luokan oppilaiden keskuudessa. Kiusaamista tapahtuu sekä koulussa että koulumatkalla. Eniten kiusaamista tapahtuu valvomattomalla alueella, esim. koulun pihalla tai käytävillä. (Laine 2005, 217.) Pojat toimivat tyttöjä useammin kiusaajan apureina ja vahvistajina, kun taas tytöille puolustajan ja ulkopuolisen roolit ovat tavallisempia (Mannerheimin lastensuojeluliitto 2005,11).

Suomalaisessa ensiluokkalaisten haastattelututkimuksessa kiusaamisesta, kiusaajia oli noin 16 prosenttia ja kiusattuja noin 8 prosenttia. Seurantatutkimuksessa selvisi, että peruskoulun alimmilla luokilla kiusaajien määrät ovat noin yli 10 prosenttia. Tutkimuksessa selvisi, että kiusaajamäärät vähenivät kouluvuosiensa aikana. Jatkuvasti toisia kiusaavia oppilaita 9-11-vuotiaden keskuudessa oli keskimäärin noin 4-5 prosenttia. Tämän tutkimuksen perusteella esitettiin kahta syytä kiusaajien vähenemiseen. Ensiksi oppilaiden roolit vakiintuvat tässä iässä, ja toiseksi ylemmillä luokilla oppilaat eivät mielellään kerro ulkopuolisesta kiusaamisesta. Peruskoulun viimeisillä luokilla kiusaamismäärät vaihtelivat. Säännöllisesti muita oppilaita kiusaavia on noin 3-12 prosenttia ikäluokasta. (Laine 2005, 218.)

Poliisiammattikorkeakoulu, Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos ja Lastensuojelun Keskusliitto tekivät vuonna 2008 lapsiuhritutkimuksen. Tutkimuksessa oli mukana 13 000 lasta ja nuorta. Tässä tutkimuksessa tarkasteltiin myös lasten ja nuorten kiusaamista. Henkistä kiusaamista ilmoitti kokeneensa viidennes ja fyysistä kiusaamista noin joka kymmenes vastaajista. Kiusaamisen kohdalla sukupuolten erot olivat suuret, tytöt kokevat tulevansa kiusatuksi poikia useammin, varsinkin henkisesti kiusaamisessa. Yhdeksännen luokan tytöistä noin kolmannes ilmoitti joutuneensa henkiseen kiusaamiseen ja pojista noin puolet. Tutkimuksessa selvisi, että tyttöjen kiusaamiskokemukset sekä fyysisenä että henkisenä kiusaamisena kasvaa noin puolella kuudennesta luokasta yhdeksänteen luokkaan. Vastaava muutos pojilla on noin neljännes. (Kääriäinen 2008, 52–54.)

2.6 Kiusaamista koskevat lait ja säädökset

YK:n määrittämiin ihmisoikeuksiin ja lapsen oikeuksien julistukseen sisältyy kiusaamattomuuden suoja. Jokaisella oppilaalla on lain antama suoja kiusaamista vastaan. Perusopetuslain 29. §:ssä säädetään oppilaan oikeudesta turvalliseen oppimisympäristöön. Perusopetuslain säännökset asettavat koulutuksen järjestäjälle velvollisuuden toimia niin, että oikeus turvalliseen opiskeluympäristöön toteutuu. Oikeus turvalliseen opiskeluympäristöön tarkoittaa fyysisen, psyykkisen ja sosiaalisen turvallisuuden. Säännösten mukaan koulutuksen järjestäjän tulee laatia myös suunnitelma oppilaiden suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä ja valvoa sen toteutumista. Opetuksen järjestäjän tulee hyväksyä järjestyssäännöt, joilla edistetään koulun sisäistä järjestystä, kouluyhteisön turvallisuutta ja opiskelun esteetöntä sujumista. (Hamarus 2008, 19–20.) Perusopetuslain 35.§:n mukaan oppilaan on suoritettava tehtävänsä tunnollisesti ja käyttäytyä asiallisesti (Hamarus 2008, 22–23).

Oppilasta voidaan rangaista tai ojentaa, mikäli hän rikkoo järjestystä tai käyttäytyy epäasiallisesti. Oppilas voidaan määrätä jälki-istuntoon tai poistaa luokasta. Rangaistuksia ovat myös kirjallinen varoitus ja oppilaan määräaikainen erottaminen. (Hamarus 2008, 22–23.)

Koulussa tapahtuvaan kiusaamiseen, esimerkiksi fyysistä väkivaltaa olevissa tapauksissa, voidaan ryhtyä rikosoikeudellisiin toimenpiteisiin. Lievä pahoinpitely on asianomistajarikos. Jos kiusaaja on tahallisesti aiheuttanut vahingon, esimerkiksi rikkonut kiusatun tavaran, on hän vahingonkorvausvastuussa. Laiton uhkaus voi olla esimerkiksi tekstiviesti, joka kohdistuu kiusatun fyysiseen tai henkiseen koskemattomuuteen. Tällöin rangaistusasteikko on sakosta kahteen vuoteen vankeutta. Perättömien tietojen levittäminen voi olla rangaistavaa, jos teot täyttävät rikoslain kunnianloukkauksen tunnusmerkit. Kunnianloukkaus on rikos, josta voi saada kuusi kuukautta vankeutta. (Kaukiainen & Salmivalli 2009, 30.)

3 ELÄINAVUSTEINEN TYÖSKENTELY

3.1 Eläinavusteisen työskentelyn termit

Delta Society on suuri organisaatio Yhdysvalloissa, joka on vastuussa määritelmistä, joita käytetään terapeuttisten eläinten yhteyksissä. Delta Society tukee termien yhdenmukaistamista maailmanlaajuisesti. (Kruger & Serpell 2006, 22–23.) Delta Society muutti nimensä vuoden 2012 alussa kuvaamaan toimintaa paremmin, ja nykyään nimi on Pet Partners (Deltasociety 2012).

Delta Society'n määritelmät kootaan eläinavusteisen työskentelyn eli Animal-assisted interventions alle. Määritelmät jaotellaan kolmeen osaan.

1. Eläinavusteinen toiminta (Animal Assisted Activity, AAA) on vapaaehtoistoimintaa, jossa keskeisin tarkoitus on edistää ihmisen hyvinvointia ja tuomaan iloa ja viihdykettä. Toiminta ei sisällä hoidollisia tavoitteita eikä sitä dokumentoida. AAA on toimintana satunnaista ja spontaania. Eläimen ohjaaja voi olla ammattilainen tai asiaan perehdytetty vapaaehtoistyöntekijä. (Kruger & Serpell 2006, 23.)
2. Eläinavusteinen terapia (Animal- Assisted Therapy, AAT) on tavoitteellista toimintaa, jossa tietyt kriteerit täyttävä eläin on keskeinen osa hoitoprosessia. Ohjaaja on koulutettu terveyden- tai sosiaalihuoltoalan asiantuntija, jolla on alueen erityinen asiantuntijuus ja alan harjoitustutkinto, tai ohjaaja toimii edellä mainitun asiantuntijan työnohjauksessa. Toiminnalla on selkeät tavoitteet ja suunniteltu edistyminen. Käyntien pituus on ennakoon sovittu. AAT on suunniteltu edistämään ihmisen fyysisiä, sosiaalisia, emotionaalisia ja/tai kognitiivisia taitoja. Terapia voi olla yksilö- tai ryhmämuotoista. Terapiaprosessi dokumentoidaan ja arvioidaan. (Kruger & Serpell 2006, 23; Deltasociety.)

3. Eläinavusteinen (erityis)opetus (Animal-Assisted (Special) Education, AAE) on toimintaa, jota voi tehdä eläimeen perehtynyt opettaja tavallisissa kouluissa (eläinavusteinen toiminta). Eläinavusteisen terapian koulutuksen saanut erityisopettaja harjoittaa terapeuttista ja tavoitteellista toimintaa (eläinavusteista terapiaa) erityisopetuksen kouluissa tai luokissa. (Kruger & Serpell 2006, 23)

AAT:n vaikutuksista lapsille on jo saatu tutkimustuloksia: sanallisen vuorovaikutuksen lisääntyminen terapiatilanteissa, osallistuminen, motivoituminen terapiaan, kiinnostus ympäristöä kohtaan lisääntyä, keskittymisen paraneminen koululuokassa, tunteiden ilmaisun erityisesti empatian osoittamisen lisääntyminen. (Kruger & Serpell 2006, 23; Deltasociety.)

3.2 Eläinavusteisen terapian uranuurtaja Boris M. Levinson

Boris Levinsonia pidetään eläinavusteisen terapian (AAT) uranuurtajana. Levinson oli ensimmäinen lääkäri ja lastenpsykologi, joka virallisesti dokumentoi ja toi esiin miten seuraeläimet voivat nopeuttaa terapeutin ja asiakkaan välien kehittymistä sekä kasvattaa asiakkaan motivaatiota. Levinson otti ensimmäisenä käyttöön "Human-animal-bond" -termin. (Mallon ym. 2006, 150.) Levinson on vuonna 1964 todennut, että eläimen mukaan ottaminen terapian alussa voi auttaa varautunutta asiakasta pääsemään yli pelostaan terapiaa kohtaan (Fine 2006, 173). Eläimet piristävät keskusteluja pelkällä läsnäolollaan ja ennalta arvaamattomalla käytöksellään sekä tarjoavat neutraalin ulkopuolisen aiheen mitä huomioida. Tapaamisissa mukana oleva eläin voi antaa terapeutista ystävällisemmän, onnellisemmän, rennomman sekä vähemmän uhkaavan kuvan, jolloin voidaan mahdollisesti saavuttaa asiakkaan luottamus nopeammin. (Kruger & Serpell 2006, 28–29.)

Lastenpsykiatria piti Levinsonin esittelemää työskentelymuotoa järjettömänä. Tämä motivoi Levinsonia jatkamaan tutkimuksia sekä kirjoittamaan ja puhumaan uuden työskentelymuodon tehokkuudesta koko hänen elämänsä ajan.

Levinson näki seuraeläinten vaikuttavan terapeuttisesti tunnehäiriöisiin lapsiin, mutta hän näki eläinten tukevan myös lasten terveellistä kehitystä. Levinson uskoi, että eläimellä voi olla suuri rooli lapsen tunteiden kehityksessä sekä psyykkisten sekä sairauksien ehkäisyssä. (Mallon ym. 2006, 150). Terapeutin ammattitaitoon liittyen Levinson alleviivasi, että terapiaa tarjoavan tulee olla menetelmästä hyvin perillä, ennen kuin sisällyttää eläimen terapiaan. Terapeutin on kyettävä tulkitsemaan tarkasti eläimen elekieltä, varsinkin lasten kohdalla. (Pavlidis 2008, 72.)

3.3 Eläimen vaikutus ihmiseen

Monet ihmiset puhuvat lemmikeille. Lemmikille voi puhua arkaluontoisistakin asioista, lemmikit eivät tuomitse, sano vastalauseita tai muuten kauhistele. Lemmit antavat hiljaisen ymmärryksensä ja myötätuntonsa. Lemmikkejä voidaan käyttää myös kriisityössä ja terapiassa auttamaan ihmisiä avautumaan. Jokin asia voi olla niin kipeä ja arka, että sen julkituominen voi tuottaa suurta pelkoa tai häpeää ja vaikea asia voi jäädä kokonaan käsittelemättä. Lemmikin tuki tällaisena vaikeana aikana voi mahdollisesti auttaa ihmistä paranemisen alkuun. Lemmikin tuen avulla ihminen voi uskaltautua ammattilaisen kanssa keskusteluun ja saada näin tarvitsemansa avun. (Fine 2006, 58.)

Koirat auttavat kehittämään vastuuntuntoa sekä ymmärrystä toisten yksilöiden tarpeille ja niiden toimiessa keskusteluiden aiheena, voi olla helpompaa ja hauskeempaa opettaa vaikeita käsitteitä kuten myötätuntoa. (Fallemark & Fallkvist 2006, 17.) Eläinavusteinen työskentely tarjoaa luonnollisen yhteyden ihmisen ja eläimen välissä (Fallemark & Fallkvist 2006, 5).

Ihmisen itsetunto ja itseluottamus voivat parantua eläinkontaktissa, sillä eläimet eivät tuomitse. Eläimen läsnäolo ja silittäminen voi rauhoittaa ihmistä sekä helpottaa rauhallisena pysymistä käsiteltäessä vaikeita tunteita. Eläimet saavat ihmisessä esiin erilaisia tunteita aina naurusta suruun ja vuorovaikutus eläimen kanssa keventää ilmapiiriä. Vaikeina aikoina ihminen tarvitsee lohdutusta ja rauhoittelua, jota eläin pystyy tarjoamaan. Eläimen läheisyys ja koskettaminen

voi luoda ihmiselle turvallisuuden tunteen. (Fine 2006, 175.) Kihlström toteaa, ettei koira ole pelkästään murheiden kertomista varten vaan koiran kanssa voi iloita ja nauttia (Kihlström 2009, 29-30).

Koiralla voi olla myös merkitystä itseluottamuksen kasvussa. Koirien kanssa tekeminen voi olla väline itsetuntemuksen kasvuun. Koira voi opettaa omia rajoja ja toisaalta keinoja purkaa tunteitaan. Toiminta koirien kanssa voi auttaa tunnistamaan itseään ja omia tarpeitaan, ja sitä kuinka hyvin itse jaksaa. Koira voi olla myös keino omien tunteiden purkamiseen ja olotilan tasoittamiseen. Koira saattaa olla keino paeta ikävästä tilanteesta ja päästä irti asioista, joita ei halua kohdata. Koiran läsnäolo tällaisessa tilanteessa on omistajalle lohdullinen. Koira koetaan monesti kuuntelijana ja olentona, jolle voi puhua murheista. Koiralle voi puhua ja sanoa ääneen sellaisia asioita, mikä saattaa auttaa niiden purkamisessa ja käsittelyssä. Koira jaksaa olla positiivinen ja läsnä oleva. (Kihlström 2009, 29-30.)

Jokainen ihminen kohtaa elämänsä aikana raskaita hetkiä. Raskaan elämäntilanteen arkeen vaikuttaa suuresti ihmisen sosiaalisen tuen verkko tai verkon puuttuminen. Eläimet voivat normalisoida stressaavia olosuhteita. Eläin tarjoaa hyväksyvää vuorovaikutusta ilman, että se heijastaa takaisin vaikean tilanteen epäjumalavuutta, huolta ja levottomuutta. Vaikeissakin tilanteissa eläin saa ihmisen pysymään arjessa kiinni, koska eläin vaatii tietyt perustarpeet tyydytetyksi. Eläin viestii myös käytöksellään ihmiselle, että asiat eivät ole niin huonosti kuin miltä ne voivat näyttää. (Hart 2006, 88; McNicholas & Collis 2006, 54–58.)

Koirat antavat voimaa ja rikkautta elämään, koska ne tuovat iloa ja saavat arkiset murheet unohtumaan. Koirat koetaan omaa elämänlaatua parantavaksi tekijäksi. Koiralla on merkittävä tehtävä arkisten huolien ja murheiden karkottajana. Toisin kuin ihmiset, koirat ovat vaan läsnä ja kuuntelevat. Koira voi myös vaistota milloin niitä tarvitaan. Koiran olemus on vilpitön ja se elää tässä hetkessä. Koira on aina aito ja vilpitön. (Kihlström 2009, 39–40.) Tutkimukset osoittavat, että eläimen omistaminen tai ystävällisen eläimen kanssa touhuaminen voi mahdollisesti vähentää yksinäisyyttä, masennusta, stressiä ja ahdistuneisuutta sekä toimia kannustimena kuntoilulle (Friedmann & Tsai 2006, 96).

3.4 Eläimen vaikutus lapseen

Monet lapset kääntyvät stressaavina aikoina lemmikkien puoleen halutessaan henkistä tukea ja rauhaa (Melson & Fine 2006, 215.) Kihlström (2009) toteaa tutkimuksessaan, että koira ei kerro sille uskottuja salaisuuksia, eikä kommentoi tai arvostele. Koiralta on helppo hakea lohtua, koska se on aina paikalla ja se on aina kuuntelijan puolella. (Kihlström 2009, 27.) Lapsi voi hakea lemmikiltä tukea ilman kiusaantuneisuuden tunnetta ja lemmikki voi tarjota suojapaikan kuluttavista ihmisten välisistä vuorovaikutussuhteista. Koira antaa tilaa hengittää sekä tilaisuuden näyttää tunteita täysin vapaasti. (McNicholas & Collis 2006, 58.)

Eläimet tarjoavat rajattomia mahdollisuuksia hellyyteen ja ehdottomaan rakkautteen, jotka toimivat peruselementteinä kiintymyssuhteen kehityksessä. Lemmikieläin vastaa lapsen tarpeisiin ja hyväksyy tämän ehdoitta olemalla lapsen seurassa ja luomalla lapselle turvallisuuden tunteen. Erityisen voimakkaasti eläimiin turvautuvat laiminlyödyt lapset. (Triebenbacher 2000, 372–373.)

Lapsen sosiaalista tukea kartoitettaessa keskitytään usein niihin ihmisiin, jotka tarjoavat lapselle tukea. Tutkimuksissa on todettu, että monet lapset kääntyvät stressaavina aikoina lemmikkien puoleen halutessaan henkistä tukea ja rauhaa. Rost ja Hartman (1994) tuovat esille sen, että Saksassa haastatelluista neljäsluokkalaisista 79 % menevät lemmikkinsä luokse ollessaan surullisia. (Melson & Fine 2006, 215.)

Eläinten rauhoittavat vaikutukset ovat erityisen arvokkaita yliaktiivisten sekä tarkkaavaisuus- ja käytöshäiriöisten lasten kanssa. Eläimet vangitsevat lasten huomion ja pitävät otteen siitä. Eläinten elekieli ei ole niin monimutkaisia kuin ihmisten, jolloin vuorovaikutuksessa on vähemmän työstettäviä asioita. Näin jää enemmän aikaa ymmärtämiseen ja vuorovaikutukseen. Lapset pitävät eläimiä tietoisesti toimivina yksilöinä. Lasten on kuitenkin helpompi tulkita eläinten, kuin toisten ihmisten ajatuksia ja tunteita. Eläimen käyttäytyminen ei pidä sisällään vaikeasti tulkittavia asioita tai teeskentelyä. Kontakti eläimiin saattaa siis auttaa

lasta ymmärtämään paremmin niin itseään kuin toisia ihmisiä. (Melson 2001, 91–94.)

Eläinavusteisella terapialla onkin todettu olevan lapsiin luontainen vaikutus, jolloin eläimen läsnä ollessa lapsen on helpompi avautua, mutta myös rentoutua ja rauhoittua. Eläimillä on myös kyky inspiroida ja motivoida ihmisiä sellaisiin suorituksiin, joita he eivät muuten tekisi tai joihin eivät ilman eläintä kykenisi. (Fine 2000, 192; Hart 2000, 69.) Eläinavusteisen terapian vaikuttavuus perustuukin pitkälle juuri siihen, että lapsella on luontainen taipumus avautua eläimen läsnä ollessa sekä siihen, että eläimen rauhallisella läsnäololla on stressiä ennaltaehkäisevä vaikutus (Friedman 2000, 41-58).

Koira on valtava motivaation lähde. Koiran merkitys korostuu vaikeissa elämäntilanteissa. Koira voi olla merkittävä tekijä raskaista elämänvaiheista selviytymisessä. (Kihlström 2009, 49.) Lapsi voi hakea lemmikiltä tukea ilman kiusaantuneisuutta. Lemmikki voi tarjota suojapaikkaa vaikeista vuorovaikutussuhteista, antamalla tilaa hengittää sekä tilaisuuden näyttää tunteita täysin vapaasti. (McNicholas & Collis 2006, 58.) Monet lapset kääntyvät stressaavina aikoina lemmikkien puoleen halutessaan henkistä tukea ja rauhaa. Eläimillä ja eläinhahmoillakin on parantava vaikutus lapsiin. (Melson & Fine 2006, 215.) Melson ja Fine (2006) kertovat työstä, joka koki kiusaamista koulussa. Tyttö ei suostunut yhteistyöhön terapeuttinsa kanssa. Terapeutin koiran hiljainen ja rauhallinen läsnäolo auttoivat tyttöä avautumaan ja puhumaan pahasta olostaan. (Melson, Fine 2006, 219–221.)

3.5 Eläinavusteisen työskentelyn eettisyys

Eettisyys on tärkeää huomioida eläinavusteisessa työskentelyssä. Toiminta kulkee aina eläimen ehdoilla. Jos eläin ei halua olla toiminnassa mukana, sitä ei voi pakottaa. Pakotettu eläin ei toimi niin kuin se vapaaehtoisena toimisi. Serpell (2006) toteaa, että eläimen mukanaolo eläinavusteisessa työskentelyssä voi saada aikaan ainutlaatuisen stressin ja kulutuksen sarjan, jota on alettu vasta viime aikoina tiedostamaan. (Serpell ym. 2006, 469.)

Mikään eläimen ja ihmisen välinen yhteinen työskentely ei ole verrannollinen eläinavusteiseen työskentelyyn, joka sisältää monesti runsaasti stressaavaa sosiaalista vuorovaikutusta. Eläimen kanssa toteutettu urheilu tai kilpailu ei altista eläintä niin läheiselle alueelle tuntemattomien ihmisten kanssa, jotka halaa- vat, silittelevät ja ohjaavat. (Fredrickson-MacNamara & Butler 2006, 126.) Kai- kessa toiminnassa, jossa eläin on mukana, pitää kiinnittää huomiota eläimen hyvinvointiin ja jaksamiseen. Eläinavusteiseen terapiaan tai toimintaan valitaan sopivat yksilöt ja eläimen ohjaajan pitää osata lukea eläintyöparinsa viestejä. Työ ei saa olla liian kuormittavaa, silloin myös eläin saa vaihtelua, virikkeitä ja sisältöä elämäänsä. (gcfinland.fi.)

Toiminnan laadun ja kunnian takaamiseksi pidetään tärkeänä, ettei eläimiä pi- detä välineinä. Eläimiä kohdellaan kumppaneina vastavuoroisessa molempia hyödyntävässä suhteessa. Eläinten tarpeita tulee aina miettiä, mukauttaa sekä tasapainottaa osallistujan tarpeisiin nähden eläinavusteisessa työskentelyssä. Eläimet tulee hyväksyä sellaisenaan ja niitä tulee kunnioittaa yksilöinä. Eläimen ohjaajan vastuulla on siirtää eläin pois työskentelystä silloin kun se ei enää pys- ty työskentelemään aktiivisesti, eikä pakottaa sitä toimimaan. (Fredrickson- MacNamara & Butler 2006, 140.) Eläinten tullessa yhä tärkeämmäksi osateki- jäksi lasten terapeutteihin työskentelyyn, tulee huomio kiinnittää lasten ja eläin- ten hyväntahtoisiiin, ja ongelmallisiin suhteisiin (Ascione ym. 2006, 355).

Eläinavusteisessa työskentelyssä koiran tulee olla peruskoulutettu. Koira on omistajan hallinnassa, mutta ei käskyn alla. Tällöin koira kykenee käyttämään omaa luovuuttaan ja herkkyyttään eri tilanteissa. Koira ottaa itse kontaktia ihmi- siin juuri sen hetken tarvitsemalla tavalla. (Haapasaari 2012.) Eläinavusteiseen työskentelyyn sopivan koiran pitää pystyä sietämään esimerkiksi kovia ääniä, yllättäviä tilanteita. ja tapaamaan tuntemattomia ihmisiä ja outoja paikkoja. Ti- lanteet voivat kuitenkin joskus olla yllättäviä, jolloin ohjaajan pitää osata lukea koiransa välittämiä viestejä. Koiran ohjaajan pitää antaa eläimen myös levätä tarpeeksi, sillä työskentely ihmisten parissa voi käydä stressaavaksi. Lepäämi- seen tarvittava aika vaihtelee työskentelyn vaativuuden, toistojen ja keston mu- kaan ja riippuen koirasta yksilönä. (Chandler 2005, 28–29.)

4 GREEN CARE-TOIMINTA

Green Care eli vihreä hoiva on sosiaali- ja terveydenhuollon piirissä tapahtuvia palveluita. Luonto- ja eläinavusteisia menetelmiä voidaan käyttää terapian ja kuntoutuksen tarpeisiin sekä kasvatustyössä. Vihreän hoivan suurin innovaatio on siinä, että ne tuovat terveydenhuollon käyttöön uusia toimijoita ja resursseja. Kesällä 2010 perustettiin Green Care Finland -yhdistys, jonka toiminnassa mukana on maamme merkittäviä tutkimustahoja, yrittäjiä, kehittäjiä sekä oppilaitoksia. Sen tarkoituksena on muun muassa määritellä raamit Green Care -käsitteelle, sekä tietyt kriteerit sen käytölle. Kriteereihin kuuluu vahvasti ammatillinen pätevyys. (www.gcf Finland.)

Green Care -käsitteelle (Green Care, Farming for Health, Social Farming, Care Farms) ei ole vielä muodostunut vakiintunutta suomenkielistä vastinetta. Green care käsitteenä on hyvin moninainen kokonaisuus. Sitä tulkitaan ja käytetään joka maassa hieman eri tavoin ja painoituksin. Käsitteenä Green Care on kuitenkin vielä uusi. (Yli-Viikari ym. 2009, 10, 52.) Maatiloilla sijaitsevien hoivayritysten yhteydessä voidaan puhua hoivamaataloudesta, mutta termin ulkopuolelle jää vielä runsaasti maaseutu ympäristöä hyödyntäviä palveluja, joiden taustalla ei ole maatilaa. Green Care on luontoon ja maaseutu ympäristöön ja eläimiin tukeutuvaa ja toimintaa, jolla edistetään ihmisten hyvinvointia ja elämänlaatua. Green Care kattaa monia menetelmiä, joita käytetään tavoitteellisesti ja vastuullisesti sosiaali-, terveys-, kasvatusta- ja kuntoutuspalveluissa. Hyvinvointia lisäävät vaikutukset syntyvät muun muassa eläinten ja luonnon elvyttävyyden, osallisuuden ja toiminnallisuuden/kokemuksellisuuden avulla. Toimintaa harjoittaa koulutettu henkilökunta yksilöllisen asiakas- ja kuntoutussuunnitelman mukaisesti. (Salovuori 2012.)

Green Caren yhteiseen arvoperustaan ja periaatteisiin kuuluu mm. luonnon vastuullinen ja tavoitteellinen käyttö henkisen ja fyysisen hyvinvoinnin lähteenä, asiakkaan kunnioitus, eläinten kunnioitus, hyvinvointi, mahdollisuus lajinmukaiseen käyttäytymiseen ja luonnon kestävä käyttö. Kansainvälisesti hyvinvointi-

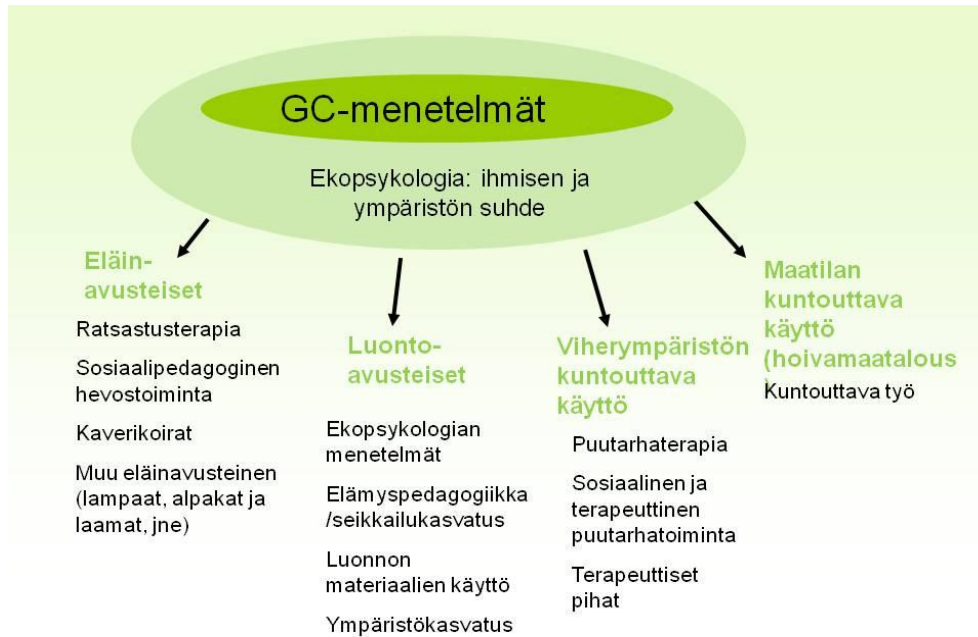

palvelut maaseutu ympäristössä ovat voimakkaasti nousussa, ja alaan liittyvää tutkimus- ja kehittämistoimintaa on käynnistynyt viime vuosina. Eniten kehitystä on mm. Alankomaissa, Norjassa, Iso-Britanniassa ja Italiassa. (Maaseutupoliitiikka.)

Maa- ja elintarviketalouden tutkimuskeskus (MTT) on Suomen johtava luonnonvarojen kestävästä hyödyntämisestä kehittävä tutkimuskeskus. Heillä on menossa VoiMaa! – hanke (2011–2013), jossa kehitetään uusia palvelumalleja Green Care-palveluiden tuottamisesta. Palvelut voivat olla mm. terapian ja kuntoutuksen, hoivan ja asumisen ja hyvinvointipalveluiden alueelta. (MTT.) Hankkeessa on mukana tutkija Anja Yli-Viikari, joka kuuluu kehittämistyöni hanke-ryhmään.

4.1 Green Care ja eläinavusteiset menetelmät

Ammatillista osaamista tarvitaan sekä sosiaalipalveluista, että maataloudesta. Tässä eri alojen ammattilaiset voivat toimia yhteistyössä keskenään (Yli-Viikari 2011, 4). Eläinavusteinen toiminta on Green Care:n toimintamuodoista uusimpia (Yli-Viikari ym. 2009, 21). Eläinten rooli on moninainen. Ne tarjoavat seuraa, hoitovastuuta sekä apua fyysisessä ja psyykkisessä kuntoutumisessa. Eläinavusteisessa terapiassa on mahdollisuus valita, minkälaiseen kuntoutusmuotoon keskitytään. Eläinten kanssa toimiessa korostuvat muun muassa eläimen ihmistä rauhoittavat vaikutukset. Eläimet yhtenä luontoelementtinä suovat ihmiselle tilan tulla hyväksytyksi täysin omana itsenään. Lapsilla varsinkin on luontainen yhteys ja kiinnostus luontoon ja eläimiin. (Salonen 2005, 122–127; Yli-Viikari 2011, 10–13.)

1. Green Care – menetelmät (Gcfinland).

Tarkastellessa Green Care –toimintaan liittyviä merkittäviä elementtejä luonto ja eläimet ovat varmasti olennaisia. Luonnon ja eläimen tärkein asia on ihmistä elvyttävä ominaisuus. Elvyttävyys puolestaan toteutuu mm. kokemuksellisuuden kautta. Elvyttäviin kokemuksiin kuuluvat esimerkiksi riittävyyden ja olemisen tunteet, myönteisesti ajatukset, turvallisuuden, jatkuvuuden ja arjesta irtaantumisen kokemukset. Ihminen on luonnossa hyvä juuri sellaisena kuin on. Kaikki tunnetilat ja ajatukset ovat hyväksyttäviä, sillä luonto tai eläin ei tuomitse, arvostelee tai eriarvoista. Luontoon ja eläimiin liittyvät hyvinvointia edistävät kokemukset voivat olla myös elämyksiä hoivaamisesta, huolenpidosta sekä vastuullisuudesta. (Salonen 2005, 61–74; Salonen 2010, 54–58; Yli-Viikari 2011, 4-5.)

Green Care-toiminnan yksi tärkeimmistä asioista asiakkaille, on sisällön saaminen jokapäiväiseen elämään toiminnan ja sosiaalisten kontaktien muodossa sekä yhteisöllisyys ja osallisuus. Osallisuuden kokemus vahvistaa ihmisen itsetuntoa. Yhteisöllisyys tarjoaa sosiaalista tukea. Yksilöitä erotteleva toiminta voi tuottaa syrjäytymistä. Yhtenä tavoitteena on myös ihmisen omien voimavarojen tukeminen. Green Care-toiminnan harjoittamisen edellytyksenä on ammatilli-

suus, tavoitteellisuus ja vastuullisuus. Eläimiä ja luontoa on mahdollista käyttää kasvatuksellisessa toiminnassa, esimerkiksi koulutoimessa ja sosiaalityössä. (Salonen 2005, 14; Yli-Viikari 2009, 44–45; Yli-Viikari 2011, 17–21, 32.)

5 PROJEKTITYÖ

Työelämän muutokset ja kehittyvä yhteiskunta vaatii uusia toimintatapoja ja -malleja. Sosiaalialalla ovat projektit myös avainasemassa, koska kunta ei välttämättä pysty tarjoamaan kaikkia tarvittavia palveluita. Monet yksityiset tahot kehittävät projekteja, joiden kautta on mahdollisuus saada jotain pysyvää aikaiseksi. Monesti uuden projektin läpivieminen antaa mahdollisuuden toiminnan jatkumiselle.

5.1 Projektin määritelmä

Virkki ja Somermeren määritelmän mukaan projekti on kertaluontoinen ajallisesti tarkasti rajattu työsuoritus, jolla on tietty tehtävä (Virkki & Somermeri 2003, 3). Projektin lopputulos ei ole aina tuote, vaan se voi olla myös ratkaisu ongelmaan (Ruuska 2005, 20). Projektilla voidaan saavuttaa haluttu yhteisvaikutus ja tulos nopeammin ja helpommin. Projektin alussa tehdään projektisuunnitelma. Suunnitelma kertoo asetetut tavoitteet: kuka tekee ja mitä, milloin ja miten tehdään. Projektin suunnitelmassa etsitään parasta toteutustapaa. Projektin suunnittelu on monitahoinen tapahtuma, jossa tehdään päätöksiä. Projektilla on aina selkeä tavoite ja sille on asetettu alkamis- ja päättymisaika, sekä taloudelliset reunaehdot. Projekti on ihmisten välistä yhteistoimintaa, jossa jokaisella on omat vastualueet. Projektityöskentelyssä kommunikoinnilla on tärkeä rooli. Informoinnin täytyy olla selkeää, jotta se on hyödyllistä. Projektin etenemistä seurataan ja kontrolloidaan. Projektisuunnitelman tulee olla yksityiskohtainen, realistinen ja toteutettavissa. (Wisén & Lindholm, 2000, 30; Ruuska 2005, 34; Lester 2007, 293; Kettunen 2009, 15–16; Pelin 2011, 83)

5.2 Projektisuunnitelman rakenne ja sisältö

Projektisuunnitelman rakenne ja sisältö on pääasiassa aina sama. Ruuska (2005) määrittelee projektisuunnitelman tehtävänä, jossa on useita eri vaiheita (Ruuska 2005, 22). Projektisuunnitelman alkuun kannattaa tehdä lyhyt tiivistelmä projektin tavoitteista, aikataulusta, organisoitumisesta ja kustannuksista (Kettunen 2009, 99). Projektisuunnitelma on tärkein osa projektijohtamisessa. Projektisuunnitelma kiteyttää kaikki päävaiheet ja vaatimukset. Projektisuunnitelman rakenne riippuu millaisesta projektista on kyse. (Lester 2007, 61.)

Projektisuunnitelman kokonaiskuvan ja taustojen selvittämiseksi perehdytään aikaisempiin vastaaviin projekteihin ja kehittämishankkeisiin. Tarkennetaan mitä aikaisimpia kokemuksia vastaavista asioista on ja mitkä ovat lähtökohtaongelmat, mihin halutaan muutos. Tarkastellaan mistä tarvittava informaatio kyseisestä asiasta saadaan. Taustatiedot tarkennetaan yleensä kahteen eri osaan. Aikaisempi kehitys, jos aiheesta on tehty jo kehittämistyötä ja nykytilanteeseen johtaneet toimenpiteet. Sekä nykytilanne, jossa kuvataan nykyinen tilanne, toiminta ja tiedot kohdealueen ongelmista ja kehittämistarpeista. (Wisén & Lindholm, 2000, 67; Anttila 2001, 48; Virkki & Somermeri 2003, 33-35,)

Projektin tehtävän määrittäminen on tärkeä prosessi. Projektin tehtävä on kuvata mikä ja miksi projekti tehdään ja millainen tuotos projektilta halutaan. Tehtävässä kuvataan tarkasti projektin taustat ja ongelmat, ketkä ovat projektin vastaanottajat ja sidosryhmät. Projektin tehtävän määrittely auttaa projektin kulussa eteenpäin ja auttaa projektinjäseniä ymmärtämään projektin tekemisen sekä mitä projektilta odotetaan. Projektin tehtävä on oltava tarkka ja konkreettinen ennen projektin toteuttamista. (Wisén & Lindholm, 2000, 67, 86; Anttila 2001, 67; Virkki & Somermeri 2003, 37.)

Projektin tulostavoitteissa on mietittävä mitä projektin suorittaminen merkitsee konkreettisina lopputuloksina. Tulostavoitteiden asettaminen auttaa pääsemään projektin lopputulokseen, myös aikataulun mukaisesti. Hyvin asetettuja tavoitteita voidaan mitata ja arvioida. Tulostavoitteiden määrittäminen helpottaa loppu-

tuloksen arviointia. (Wisén & Lindholm, 2000, 68; Virkki & Somermeri 2003, 38.)

Projektin rajauksen tavoite on kiinnittää ennakkoon huomio projektin tuotokseen rajatapauksissa, jos tilaajan ja toimittajan odotukset eivät ole samat. Projektin rajauksessa otetaan huomioon tavoitteet ja ratkaistavat ongelmat suhteessa käytettäviin resursseihin. Projektisuunnitelman rajausten tarkoituksena on helpottaa projektin läpivientiä. Rajausten avulla voidaan pitää projektin koko aisoissa. Rajaukseen kirjataan myös projektin suunnitteluun, suoritukseen ja tulokseen merkittävästi vaikuttavat mahdollisuudet tai niukkuudet. (Anttila 2001, 71; Virkki & Somermeri 2003, 39; Kettunen 2009, 111.)

Projektisuunnitelman ympäristössä kuvataan projektin tuottaman tuloksen liittyminen muuhun toimintaan tai sidosryhmiin. Yleensä tähän kohtaan liitetään karkea ennuste tuotoksen käyttöönottovaiheen jälkeisestä kehitymisestä. Tällä kiinnitetään huomio projektin jälkeisiin muutoksiin, jotta tuotos kestää ennakoitavan kehityksen. (Virkki & Somermeri 2003, 40.)

Projektisuunnitelman työvaiheissa kuvataan projektin eteneminen peräkkäisinä, toisistaan riippuvina tai rinnakkaisina työvaiheina. Tulostavoitteiden pohjalta määritellään työvaiheet siten, että jokaisen työvaiheen jälkeen valmistuu konkreettinen välitulos. Tavoitteena on määrittää projektin etenemiseksi järkevä ja johdonmukaisesti etenevä työvaiheiden sarja. Työvaiheissa on aina pääpaino tulevan työn suunnittelusta. (Virkki & Somermeri 2003, 41-43.)

Projektin osatehtävät kuvaavat tarkasti projektin suunnittelun toteuttamisen eli mitä tehdään, kuka tekee ja milloin tehdään. Osatehtäviin jakaminen tukee projektin läpivientiä lisäämällä seurattavuutta ja antamalla motivaatiota sekä näyttämällä projektille suunnan. Tämä osio on suunnitelmassa yksi vaikeimmista tehtävistä. Projektin osatehtävät helpottavat projektin johtamista ja hallinnoimista. Osatehtävät varmentavat myös työmääräarvioiden toteutumista. Projektisuunnitelman jaottelu osatehtäviin helpottaa projektin toteuttamista. Osatehtävät esitetään yleensä taulukkomuodossa tai lohkokaaaviona. Kaavioon laaditaan esitetyt työvaiheet ja työvaiheen tulokset. Lohkokaaviossa osatehtävät jaetaan työ-

vaiheittain ja nimetään ne. Lohkokaavion valmistuttua aloitetaan aikataulun suunnittelu. (Wisén & Lindholm, 2000, 664; Virkki & Somermeri 2003, 44-46; Kettunen 2009, 100, 108-109)

Projektin aikataulun pitävyys on yksi seuratuimmista mittareista arvioitaessa projektin onnistumista. Aikataulun laatimisessa on oltava realistinen. Aikataulu määrittelee projektille selkeät aloitus- ja lopetuspäivät. Aikataulutus luo projektille välitavoitteita ja siten auttaa projektin etenemisen seuraamista. (Kettunen 2009, 113-114.)

Henkilöresurssit ja projektin organisaatio tarkoittavat henkilöstöresurssien ja projektin organisaation jo olemassa olevien tosiasioiden, tietojen ja lukumäärien yhdistelyä ja kirjaamista. Projektisuunnitelmassa tulee olla merkittynä, kenen ja mikä vastuunjako on projektissa. Jokaiselle projektissa osallistuvalla henkilöllä tarkennetaan omat osaamisalueet sekä tehtäväkuvaukset. Työmäärän laskennan lähtökohta on aikataulu ja osatehtäväluettelo. Projektin organisaatio-osa kuvaa projektiin osallistuvien henkilöiden valta- ja vastuusuhteita. (Anttila 2001, 86–87; Virkki & Somermeri 2003, 51–54; Kettunen 2009, 105-106.)

Projektisuunnitelman kustannuksiin kirjataan projektin kustannusarvio ja muut rahassa mitattavat asiat sekä esitetään erilaisten kustannusten kertyminen raportointikausittain. Kustannusarvio tehdään projektiosituksen perusteella. Kustannusten tavoitteena on helpottaa ja nopeuttaa projektin seuranta ja tilannearvion läpivientiä. Kustannuksissa ilmoitetaan esimerkiksi palkkiot, matkakulut, laite- ja toimistokulut. Päätöksenteon ja kannattavuuden jälkiarvioinnissa kokonaiskustannusarvio on välttämätön. (Anttila 2001, 90-92; Virkki & Somermeri 2003, 55-56.)

Projektin työmenetelmien kuvaamiselle on tunnusomaista työhön liittyvien asioiden uutuus. Yhteistyökumppanit ja tuotoksen käyttäjät saattavat olla toisilleen vieraita. Projektitoiminnalle tunnusomaista on, että tuloksen tekemiseen käytetään uusia ja ennen kokemattomia työmuotoja. Kuvauksia on kahdenlaisia. Kuvaus, joka kuvaa lopullista tulosta ja sen eri kehitysvaiheita ja toinen kuvaus,

joka kuvaa tuloksen tekemistä eli projektin suunnitteluun, läpivientiin ja ohjaukseen liittyviä asioita. (Virkki & Somermeri 2003, 56–57.)

Projektisuunnitelmassa tulee olla esillä, miten projektin etenemisestä ja tuloksista tiedotetaan. Samalla informoidaan, miten projektin tulokset dokumentoidaan. Tiedottaminen tapahtuu tilanne- ja tuotoskohtaisesti eli on sovittu tiedottamiskäytännöt ja vastuut. Projektin suunnittelussa otetaan huomioon projektista tiedottaminen ja laaditaan tiedotussuunnitelma. Sisäinen tiedottaminen kohdistetaan projektissa toimijoille ja yhteistyökumppaneille. Ulkoinen tiedottaminen kohdistetaan julkiseen informaatioon, kuten lehdistölle. (Anttila 2001, 166; Virkki & Somermeri 2003, 55–58; Kettunen 2009, 122.)

Projektin toteutus tapahtuu hyväksytyin projektisuunnitelman mukaisesti. Projekti toteutetaan suunnitelman mukaan ja tarvittaessa tehdään väliarviointia ja projektin ohjausta. Tarvittaessa suunnitelmaa voidaan suunnitella ja muokata uudelleen. Projektin päättämiseen liittyy dokumentoinnin viimeistely ja arkistointi. Projektikokemusten tiedottaminen heti parantaa muiden projektien suunnittelua ja niiden onnistumismahdollisuuksia. Projektin lopputuloksista ja kokemuksista tiedottaminen kohdistuu myös projektiorganisaation ulkopuolelle. (Virkki & Somermeri 2003, 60–61.)

6 HANKEPERUSTAINEN KEHITTÄMISTYÖ

6.1 Kehittämistyö

Toikko & Rantasen (2009) mukaan kehittäminen on konkreettista toimintaa, jolla tähdätään selkeästi määritellyn tavoitteen saavuttamiseksi. Kehittämistyöni on hankeperustainen kehittäminen, ja sille on asetettu tavoitteet, määritelty toimintatavat ja ja jatkossa arviointi. Kyseessä on myös innovointinen kehittäminen, jolla tavoitellaan uutta toimivaa tapaa. (Toikko, Rantanen 2009, 15.) Kehittämistoiminnan tarkoitus on esim. uusien järjestelmien aikaansaaminen tai muutosta parempaan. Kehittäminen on mahdollista ilman tutkimusta, mutta toisaalta tutkimus tarjoaa perusteita toiminnalle. Tällöin onnistumisen mahdollisuudet paranevat. Kehittämisellä tavoitellaan jonkun asian kehittymistä. Kehittämistoiminnalle annetaan suunta, joka on tavoiteltavissa ja positiivinen. (Heikkilä ym. 2008, 21–23.)

Kehittämistyössäni korostuu myös kehittämis toiminnan perustelu ja tarveanalyysi. Tavoitteena on priorisoida kehittämistarpeet, jonka pohjalta toiminta suunnitellaan. Tarveanalyysissä määritellään tämän hetkinen ongelma ja mitä tätä ennen on tapahtunut. Tarveanalyysissä tarkastellaan tietoa, miksi juuri nyt kehittäminen aloitetaan ja huomioidaan tulevaisuus. Tarveanalyysiin liittyy kehittämis toiminnan tarkkaan määritelty tavoite ja tulos. Kehittämis toiminta käynnistyy usein ulkoapäin tulevista aloitteista, kuten kehittämis työssäni on kyse. Tarveanalyysin perusteella pyritään yhteiskuntaa huomioimaan kyseinen kehittämis kohta. (Toikko & Rantanen, 72–75.)

Kehittämis prosessiin liittyy viisi tehtävä kokonaisuutta. Ensimmäisessä tutustutaan nykyisiin ongelmiin ja eri toimintajärjestelmiin. Sen pohjalta tarkentuu varsinainen kehittämis kohta. Kehittämis toiminnan perusteluissa selvitetään miksi kehittämistä tehdään ja toiminnan lähtökohdat ovat määritelty. Kehittämis työssäni on kyse yhteiskunnallisesta ongelmasta ja visiosta paremmasta palvelusta. Visio motivoi toimimaan. (Toikko & Rantanen 2009, 56–62.)

Toisessa vaiheessa tarkastellaan jo olemassa olevia työtoimintoja, joilla kyseistä ongelmaa voi ratkaista. Tämän perusteella määritellään kehittämisristiriidat, esim. laajentuu-ko konteksti. Perusteluissa otetaan kantaa kehittämisen yleiseen merkittävyyteen ja sen ajankohtaisuuteen. Kolmannessa vaiheessa kehitetään uusia malleja ja pienyhteisöjä. Kehittämistyön organisointi tarkoittaa käytännön toteutuksen suunnittelua ja valmistelua, ja lähtökohdan muodostaa tavoite. Toimijat voivat muodostaa työryhmän, joka vastaa käytännön kehittämistyöstä. Kehittämistoiminnan toteutuksessa on kyse, miten asetettu tavoite voidaan saavuttaa. Toteutus muodostuu ideoinnista ja priorisoinnista. Kehittämistoiminnassa priorisoiminen on tärkeää, koska kaikkea ei voi tehdä. (Toikko & Rantanen 2009, 56–62.)

Neljäntenä kehittämistoimintaa arvioidaan ja silloin tuotetaan tietoa, jonka avulla kehittämisprosessia voidaan ohjata. Arviointi tuottaa myös tietoa kehitettävästä asiasta eli onko kehittämisen tarkoitus saavutettu. Arvioinnilla osoitetaan näyttöä kehitetyn asian toimivuudesta. Viidentenä levitetään kehittämistoiminnan tuloksia ja se edellyttää usein omaa prosessia. Kehittämistoiminnan tulosten levittäminen edellyttää usein omaa prosessia. Tulosten levittämistä voidaan edistää tuotteistamisella, jolloin kehitetty työmenetelmä mallinnetaan. Selkeä malli helpottaa kehitetyn asian ymmärtämistä ja siten levittämistä. (Toikko & Rantanen 2009, 56–62.) Uutta toimintamallia sovelletaan esimerkiksi pilottihankkeen avulla. Samalla voidaan pohtia soveltuvuutta muille työaloille. Sen jälkeen uusi toimintamalli vakiinnutetaan ja arvioidaan toiminnan tulokset. (Helakorpi 1999, 61–62.)

Kehittämistoiminta voi tapahtua määriteltynä ajanjaksona, projektina. Projekti on aikataulutettu, tavoitepohjainen ja suunniteltu. Projektin tavoitteeseen pyritään suunnitelmallisesti siten, että hankkeella on alku, suunnitelma, toteutus, toteuttajat ja lopetus. (Heikkilä ym. 2008, 25–26.) Projektille määritellään tavoite. Tavoite voi perustua esim. tunnistettuun tarpeeseen, kuten työssäni on kyse. Tavoite pyritään määrittelemään rajatusti ja selkeästi. Tavoitemäärittely on projektin perusta. Kehittämistyön suunnitteluvaiheessa laaditaan riskianalyysi ja tarkennetaan ketkä ovat projektissa toimivat toimijat. Suunnittelun tuloksena syn-

tyy projektisuunnitelma. Projektisuunnitelma sisältää mm. aikataulun, resurssit, toimijat, työsuunnitelman, dokumentoinnin sekä vastuiden määrittelyn. Toteutusvaiheessa valmistellaan suunnitelman mukainen prosessi tai työmalli. Toteutuksessa huomioidaan hankkeen tulosten käyttöönotto, jolloin varmistetaan tulosten hyödynnettävyys ja levitettävyys. Projektille määritellään lopetusvaihe, jolloin projekti voidaan lopettaa suunnitelmallisesti. Päätös vaiheeseen kuuluu projektin loppuraportointi ja jatkoideoiden kehittäminen sekä levittäminen. (Toikko & Rantanen 2009, 64–65.)

Kanasen (2010) mukaan kehittämistyössä mennään kohti parempaa tietoista toimintaa. Kehittämistyö edellyttää nykytilan kartoitusta, vaihtoehtojen etsintää, tavoitteiden määrittämistä ja keinojen valintaa tavoitteisiin pääsemiseksi. (Kananen 2010, 159.) Salosen (2011) mukaan kehittämistoiminnan konstruktivistinen malli alkaa idealla hankkeesta. Silloin määritellään kehittämisen tarve, toimintaympäristö ja toimijat. Suunnitteluvaiheessa tehdään kirjallinen kehittämissuunnitelma, jossa määritellään tarkemmin toiminnan tavoitteet, ympäristö, vaiheet, toimijat, menetelmät ja dokumentointi. Osatekijät tarkentuvat myöhemmin kehittämistoiminnan aikana. Esivaiheessa siirrytään kentälle ja työstövaiheessa toimijat työskentelevät yhdessä sovittua tavoitetta tai tuotosta kohti. Tarkistusvaiheessa arvioidaan tuotosta, jonka jälkeen se siirtyy viimeistelyvaiheeseen, jonka tuloksena on valmis tuotos. Tässä mallissa korostuu kehittämistoiminnan yhteisöllinen ja osallistava yhdessä tekemisen näkökulma. (Salonen 2011, 8–10.)

Kaikissa ammatillisissa toiminnallisissa tekemisissä käytetään tutkimuksellista asennetta, johon kuuluu taustatietojen kartoitus, tiedonhankinta ja tiedon järjestelmällinen kokoaminen ja niistä muodostuneen tulkintakokonaisuuden ilmaise- mista joko kirjallisesti tai tuotoksena. (Vilka 2007, 20.) Olennaista aina on tehtyjen valintojen perustelu ja näkyväksi tekeminen. Kehittämistyön raportin lukijalla pitää olla mahdollisuus arvioida kehittämisprosessia, josta tulos on syntynyt. (Toikko & Rantanen 2009, 127.) Kehittämistyössä raportin tulee sisältää tiedot, mitä ja miksi on tehnyt ja miten on tehnyt. Raportissa tulee olla kuvattuna työprosessi, tulokset ja johtopäätökset. Raportissa tulee myös arvioida omaa

oppimistaan työprosessin aikana ja omaa tuotostaan. Täten tehty työ kertoo ammatillisesta osaamisesta. (Vilkkä & Airaksinen 2003, 65.)

6.2 Kehittämisen eettisyys

Kehittämistyöhön liittyy usein eettisiä näkökulmia. Eettisesti valveutuneelta tutkijalta edellytetään aitoa kiinnostusta tutkimukseen. Tutkimuseettisesti uuden tiedon hankkiminen tutkimuskohteesta on perusteltua. Eettinen hyvä tutkimus edellyttää tieteellisiä taitoja, tietoja ja hyviä toimintatapoja. (Kuula 2006, 30–34.) Monet suositukset ja ohjeet pyrkivät lisäämään luottamusta kehitystoimintaan ja samalla sitouttavat ihmisiä toimintatapoihin (Heikkilä ym. 2008, 43–46).

Kehittämiseen liittyy usein yhteistoiminnallisuus ja sosiaalinen näkökulma, koska kehittämisessä on yleensä mukana useita vuorovaikutuksessa olevia eri ammattiryhmien edustajia. Moniammatillisessa kehittämistyössä korostuu eri ammattiryhmien välinen yhteistyö, joka mahdollistaa jokaisen toimijan osaamisalueen käyttämisen yhteisen tavoitteen saavuttamiseksi. (Heikkilä ym. 2008, 43–55.)

7 KEHITTÄMISTYÖN TAVOITE

7.1 Kehittämistyöni tavoite

Kehittämistyöni tavoitteena oli tuottaa Suomen Karva-Kaverit ry:n toteuttamalle koulukiusaamisprojektille projektisuunnitelma. Hankkeelle ja sitä kautta projektisuunnitelman laatimiselle on ajankohtainen ja työelämälähtöinen tarve. Oma motivaationa on tehdä tarpeellinen ja hyödyllinen kehittämistehtävä. Kehittämistyöstäni syntyi tuote eli projektisuunnitelma.

Kehittämistyötyö, jonka aihe on hankittu työelämälähtöisesti, tukee ammatillista kasvua ja on siten ajankohtainen. Kehittämistyön tulee olla ammatillisesti kiinnostava ja merkittävä kohderyhmälle. (Vilkkä & Airaksinen 2003, 17, 157.) Hyvä kehittäminen on perusteltu ja rajattu. Se on käytännönläheinen ja toteutukseen omaperäinen. Se vaatii asiantuntijuutta ja on loogisesti etenevä. Se on hyödyllinen ja tuloksekas ammatillisen toiminnan kannalta. (Hakala 1998, 19.) Kehittämistyön tarkoitus on valmistaa tuote tai produktio työelämän käyttöön (Vilkkä & Airaksinen 2003, 17).

Koirakuuntelijat - hankkeessa suunnitellaan eläinavusteisuuteen pohjautuvia uusia toimintamalleja, joiden avulla voidaan puuttua kouluympäristöissä tapahtuvaan kiusaamiseen. Valtakunnallisessa Kiva Koulu-hankkeessa kehitettiin koulukiusaamisen vähentämiseen säännönmukaisina toteutettava toimintamallit. Näille on ollut suuri tarve, nykyisellään ne on otettu käyttöön 90% suomalaisista kouluista. Hyviksi osoittautuneita käytäntöjä ollaan levittämässä kansainväliseen käyttöön. Perusta kiusaamista vähentävälle toiminnalle koulumaailmassa on siis luotu.

Edelleenkin tarvitaan kuitenkin työvälineitä, joilla lasten sosiaalisia taitoja pystytään kehittämään ja tuomaan apua ongelmatilanteisiin. Luonto- ja eläinavusteiset menetelmät ovat kansainvälisestikin kasvavan kiinnostuksen kohteena. Selkeää tutkimuksellista näyttöä on olemassa Green Care:n eli vihreän luonnonympäristön sekä eläinten läsnäolon rauhoittavista ja stressiä vähentävistä

vaikutuksista. Stressin tiedetään mm. lisäävän yksioikoisempaa ja itsekeskeistä käyttäytymistä. Rauhoittumisen ja turvallisuuden tunteen myötä uskalletaan paremmin selvittämään, mistä uhkaavassa tilanteessa on pohjimmiltaan kysymys. Luoville ratkaisuille ja ilon kokemiselle aukeaa uudenlaista tilaa.

Hankkeen toteutuksessa on mukana kaksi toisiaan täydentävää osuutta:

1. Kuuntelevat korvat

Ensimmäisenä tehtävänä on kokeilla koirien/ohjaajan läsnäolon vaikutuksia koulujen välituntikäytäntöihin. Koira ohjaajineen on lasten helposti lähestyttävissä. Kuuntelijakoiralla voi kertoa ilojaan, surujaan ja kaikkia muitakin mieltä painavia asioita. Ohjaaja vie tarvittaessa viestiä eteenpäin opettajalle/kouluterveydenhoidolle. Ohjaajat ovat kaikki tottuneet tekemään vierailuja koirien kanssa. Projektin alussa heille järjestetään koulutusta ala- ja yläkouluikäisten lasten kohtaamiseen.

Toiminnassa on mukana vähintään kaksi koira-ohjaaja paria. Työpari voidaan ottaa tueksi vaikeissa tilanteissa. Ohjaajilla on mukanaan myös erilaiset koirat, jolloin lapsi voi valita, kumpi koirakko tuntuu helpommin lähestyttävältä. Mukana tulee olemaan kokeneita pitkään vapaaehtoistoiminnassa tai ammatillisessa terapiassa toimineita koiria.

2. Tunnetaitojen opiskelua

Tukikoirakkojen läsnäolon ohella suunnitellaan oppituntipaketti, jossa tutustutaan sosiaalisiin ja tunnetaitoihin. Lapset perehdytetään teemaan vertailemalla koiran ja ihmisen sosiaalisen käyttäytymisen eroja. Oppituntien aikana käydään läpi erilaisia vuorovaikutuksen tilanteita (tutustuminen, aggressiopoolestautuminen, pelko, jännitys, stressaantuminen, luottamuksen syntyminen). Yhdysvalloissa on käytetty jo pitkään Human education –malleja, joiden avulla on opetettu koululaisille toisten ihmisen arvostamista ja torjuttu väkivaltaista käyttäytymistä.

Allergiaa koskevat rajoitteet otetaan koululuokan tarpeiden mukaisesti huomioon, mm. järjestämällä koiravierailuja varten muusta opetuksesta erillinen tila.

Hankkeen aloitusta on siirretty syksyyn 2013, koska rahoitusta tullaan hakemaan eri tahoilta. Esimerkiksi opetushallinnossa seuraava hakuaika on vasta keväällä 2012 (rahoitus opetusympäristöjen kehittämiseen). Rahoituksesta ovat ilmaisseet kiinnostuksensa Sitra (eduskunnan alainen julkisoikeudellinen rahasto) ja Tekes (teknologian ja innovaatioiden tutkimuskeskus). Tavoite on myös lähteä tekemään vastaavaa toimintaa eri puolilla Suomea. Hankkeen aloitus syksyllä 2013 tukisi lasten koulujen aloitusta.

7.2 Kehittämistyön toimijat

Hankkeen aloitteentekijänä on Suomen Karva-Kaverit ry. Yhdistyksessä on tähän mennessä luotu toimintamalli lukihäiriöisten lasten lukutaitojen kehittämiseen. Hankkeen toteutuksessa on suunniteltu mukana olevan kaksi koulua. Osallistumisensa on jo vahvistanut Raision Vaisaaren koulu, joka on Suomen suurin yläkoulu. Oppilaita on noin 900 ja opettajia noin 70.

Hankeryhmässä on tällä hetkellä mukana lääketieteen tohtori lastenpsykiatrian erikoislääkäri eläinavusteinen valmentaja Kaija Ikäheimo, tutkija Anja Yli-Viikari Maa- ja elintarviketalouden tutkimuskeskuksesta ja Green Care Finland ry edustaja, Karvakaverit ry:n edustaja Hali-Koira yrittäjä eläinavusteinen valmentaja Maarit Haapasaari, Turun tulevaisuudentutkimuksen tutkija Anna Kirveennummi sekä projektitutkija Katariina Heikkilä, hankesuunnittelija Anni Tarkiainen Keski-Pohjanmaan maaseutuopistolta ja Turun yliopistolta kasvatustieteen professori Heikki Silvennoinen. Parhaillaan luodaan yhteyksiä Kiva Kouluhankkeeseen. Hankkeeseen on pyydetty mukaan Kiva-Kouluhankkeen (valtakunnallinen kiusaamisen interventio-ohjelma) kehittäjä professori Christina Salmivalli Turun yliopistolta. Itse toimin hankeryhmän projektisuunnitelman laatijana.

7.3 Kehittämämistyön prosessikuvaus

Kehittämistyöni on kulkenut selkeästi ja järjestelmällisesti eteenpäin. Ensimmäinen tapaaminen ja aiheen rajaaminen oli 10.3.2012. Paikalla olivat lisäksi Maarit Haapasaari Suomen Karva-Kaverit Ry:n puheenjohtaja ja pääkoordinaattori, lastenpsykiatri Kaija Ikäheimo ja Terhi Leppänen Suomen Karva-Kaverit Ry:n Kuopion aluevastaava. Tarve Koirakuuntelijat – projektille tuli Kuopion pääkoordinaattorilta Terhi Leppäseltä, joka esitti eläinavusteisen työskentelyn mahdollisuudesta auttaa koulukiusattuja lapsia. Ensimmäisessä tapaamisessa tarkasteltiin hankkeen tarvetta ja nykyisiä toimintamalleja sekä selvitettiin kiusaamiseen liittyviä taustoja. Tarkastelimme myös kehittämiskohdetta eli kouluympäristöä. Näitten asioiden pohjalta tarkentui varsinainen kehittämiskohta.

Toikko ja Rantasen (2009) mukaan kehittäminen on sosiaalista toimintaa, johon kuuluu ihmisten aktiivinen osallistuminen ja vuorovaikutus. Osallistaminen tarkoittaa mahdollisuuksien tarjoamista ja osallistuminen on mahdollisuuksien hyödyntämistä. Kehittäjä osallistuu käytännön toimintaan ja toimijat osallistuvat kehittämiseen, koska ovat siihen oikeutettuja. Reflektiivisyydellä pyritään parempaan ymmärrykseen omista ja toisten käsityksistä. Se edellyttää keskinäistä kunnioitusta, perusteltuja väitteitä, rehellisyyttä ja vilpittömyyttä. (Toikko & Rantanen 2009, 89–93.)

Kehittämisprosessi alkoi välittömästi ja aloin hakea alaan liittyvää materiaalia. Tutustuin aikaisempiin alan tutkimuksiin ja alan kirjallisuuteen, sekä perehdyin kuinka projektisuunnitelma tullaan virallisesti tekemään. Kevään ajan minulla ja eri alan asiantuntijoilla oli yhteydenottoja ja kokouksia. Yhteydenotot olivat tapaamisia, sähköposteja ja puhelinkeskusteluja. Salosen (2011) mukaan kehittämistyössä eri kehittämisen vaiheet kohti tuotosta etenevät toimijoiden kanssa vuorovaikutussuhteessa määritetyssä toimintaympäristössä. Tällainen vuorovaikutus merkitsee keskustelua, arviointia, toiminnan uudelleen suuntaamista, vertaistukea ja palautteen antoa ja ottoa. Nämä voivat syntyä vain ihmisten välisessä sosiaalisessa vuorovaikutuksessa toiminnan keskellä. (Salonen 2011, 4.)

Kokouksista tein kokouspöytäkirjat ja puhelinkeskusteluista muistiinpanoja ja sähköpostiviestit säilytin. Näiden pohjalta lähdin työstämään pikku hiljaa hankkeen projektisuunnitelmaa projektisuunnitelman ohjeiden mukaisesti. Olen merkinnyt kalenteriini kaikki yhteydenotot ja palaverit. Vilkan ja Airaksisen (2003) mukaan opinnäytetyöpäiväkirja auttaa opinnäytetyön prosessin dokumentoinnissa. Päiväkirjaa tulee käyttää järjestelmällisesti ja siihen kirjataan kaikki yhteydenotot. Päiväkirjan avulla opinnäytetyön raportoinnista tulee johdonmukaisempi ja jäsenetymmpi. (Vilka & Airaksinen 2003, 12–22.) Keskeistä tiedon tuotannossa on kehittämistoiminnan seuranta ja dokumentointi esimerkiksi erilaiset muistiot. Niihin sisältyy jossain määrin kirjoittajan omaa tulkintaa, mutta ne antavat luotettavamman kuvan kuin pelkkä muistitieto. (Toikko & Rantanen 2009, 142–143.)

Olen jäsentänyt työsuunnitelman ja aikataulun tarkkaan, jotta kehittämistyöni valmistuu vuoden 2012 loppuun mennessä. Hakalan (2004) mukaan suunnitelma on toteuttamiskelpoinen, jos tutkimus- tai kehittämistehtävä on asetettu niin, että siihen voi uskoa saavansa tyydyttävän vastauksen yhdessä työssä. Tällainen työ vaatii järkevästi valittuja menetelmiä ja toimivasti rajatun aineiston. (Hakala 2004, 82.)

Kehittämistyön eteneminen:

Olen jakanut kehittämistyöni kahteen osaan, josta pystyy näkemään tapahtumat, mitkä ovat johtaneet nykyiseen projektisuunnitelmaan.

Projektin aloitus ja ensimmäinen palaveri oli 10.3.2012. Kevään 2012 aikana hanketyöryhmällä oli 3 palaveria ja lukuisia muita yhteydenottoja. Jokaisessa palaverissa tarkennettiin ja täydennettiin projektisuunnitelmaa. Projektin suunnittelussa otettiin huomioon aiheen eli koulukiusaamisen ajankohtaisuus. Kevään aikana suunnitelma alkoi saada raamit projektin ympärille. Toimintaa organisoitiin ja jaettiin vastuualueita eri työryhmän jäsenille. Koska kyseessä on täysin uusi toimintamalli koulukiusaamisen puuttumiseen, aikaisempia tutkimuksia ei ollut saatavilla. Projektia rajattiin ja sen tarkempaa tehtävää tarkennettiin. Projektin priorisoiminen oli tärkeää. Kesällä kokouksista oli tauko.

Aika	Menetelmä	Toimijat	Dokumentit
10.3.2012	Aloituspalaveri	Asiantuntijat	Palaverimuistio
Maalis- huhtikuu 2012	Sähköposteja, puhe- linkeskusteluja	Asiantuntijat	Sähköpostit, muis- tiinpanot
16.4.2012	Suunnittelupalaveri	Asiantuntijat	Palaverimuistio
Huhti- toukokuu 2012	Sähköposteja, puhe- linkeskusteluja	Asiantuntijat	Sähköpostit, muis- tiinpanot
1.6.2012	Suunnittelupalaveri	Asiantuntijat	Palaverimuistio
Kesä 2012	Sähköposteja, puhe- linkeskusteluja	Asiantuntijat	Sähköpostit, muis- tiinpanot

Taulukko 1. Aloitusvaihe ja projektinsuunnittelu

17.8.2012 oli seuraava palaveri. Tässä palaverissa luotiin jo yhteydenottoja eri kouluihin, jotka olisivat halukkaita lähtemään projektiin mukaan. Tällöin määriteltiin tarkka aikataulu projektille, arvioitiin tulevia kustannuksia ja tulevia rahoittajakohteita. Lokakuussa oli viimeinen palaveri, jossa oli jo tarkat tiedot projektin sisällöstä, kouluista ja käytettävistä työmenetelmistä. Kokouksessa mietittiin tulevia tutkimuskohteita ja tutkimuskysymyksiä. Nämä kuitenkin tarkentuvat projektin lähestyessä.

Aika	Menetelmä	Toimijat	Dokumentit
17.8.2012	Suunnittelupalaveri	Asiantuntijat	Palaverimuistio
Elo- syyskuu	Sähköposteja, puhe- linkeskusteluja	Asiantuntijat	Sähköpostit, muis- tiinpanot
26.10.2012	Suunnittelupalaveri	Asiantuntijat	Palaverimuistio
Lokakuu	Sähköposteja, puhe- linkeskusteluja	Asiantuntijat	Sähköpostit, muis- tiinpanot

Taulukko 2. Projektin suunnittelu ja loppuhionta

8 POHDINTA

Eläinavusteinen työskentely on varsinkin Yhdysvalloissa ollut jo pitkään käytössä ja nyt se on pikku hiljaa laajentumassa myös Suomeen. Eläimen ja ihmisen välistä suhdetta on tutkittu vuosikymmeniä, mutta eläinavusteista työskentelyä hyvin suppeasti. Suurin osa tutkimuksista ja kirjallisuudesta on peräisin Yhdysvalloista. Eläinavusteinen työskentely kaipaa lisää tutkimuksia, arviointeja ja kirjallisuutta, jotka perustelisivat sen vaikuttavuuden. Kehittämistyöni ja tulevan projektin kautta toivon saavan uutta tutkimustietoa, ja nyt täysin uudelta saralta eli koulumaailmasta. Suomessa eläinavusteinen työskentely saa joskus kritiikkiä toimivuudestaan, mutta toisaalta kannatus kasvaa ihmisiltä, joilla on kokemuksia siitä ja käyttävät sitä työmuotona.

Olen henkilökohtaisesti nähnyt koiran läheisyyden vaikutuksen ihmisiin. Luetuani kirjallisuutta ja tutkimuksia eläinavusteisesta työskentelystä, mielestäni tällainen työskentely sopii lasten ja nuorten parissa työskentelyyn. Eläimen kanssa työskenneltäessä on mahdollista saada esille myös sellaista tunnetason tietoa, jolle ei ole sanallista ilmaisua. Kiusaamisessa tunteiden merkitystä saataan vähätellä. Tunteiden noustessa pintaan on kuitenkin aina kysymys asioista, jotka ovat ihmiselle omakohtaisesti merkittäviä ja tärkeitä. Tunteiden ilmaisussa, koira on hyvä auttaja. Koirasta saa voimaa ja energiaa, jolloin vaikeastakin asiasta voi puhua. Aina ei tarvitse odottaa ongelmien ilmaantumista, vaan paljon voidaan tehdä jo ennaltaehkäisevästi. Tähän projektin tunnetaitojen opiskelu auttane.

Koulukiusaamisen mahdollisimman varhainen tunnistaminen ehdottoman tärkeää, koska kiusaamisella on kauaskantoiset vaikutukset. Koulukiusaaminen on arka asia monelle kiusatulle, ja asiasta vaietaan helposti. Uskon, että tässä tilanteessa koira voi tarjota sellaista turvaa, mitä kiusattu ei välttämättä tunne muualta saavansa. Koira ei tuomitse kiusattua, se ei väitä vastaan eikä kiinnitä huomiota ulkoisiin seikkoihin. Koira antaa positiivista huomiota, kuuntelee kärsivällisesti ja

antaa suoraan näkyvää kiintymystä. Koira voi myös omalla olemuksellaan ja hauskoilla tempuillaan laukaista pahaa oloa pois.

Eläinavusteiset menetelmät ja yleisesti Green Care sopivat mielestäni hyvin sosiaalialalle. Green Care ja sosiaalityö pyrkivät molemmat edistämään ihmisen hyvinvointia. Molemmissa on yhteisinä elementteinä asiakaslähtöisyys, tasaver-taisuus, osallisuus ja vaikuttavuus. Green Care tuo mielestäni täysin uutta po-tentiaalia sosiaalityöhön.

Tämän kehittämistyön tekeminen syvensi jo ennestään olevaa tietouttani eläinavusteisesta työskentelystä lukuisten tutkimusten kautta. Sain syvennettyä myös tietojani Green Care-toiminnasta. Lukiessani lukuisia teoksia koulu-kiusaamisesta, huomasin kuinka paljon koulukiusaamista todellakin tapahtuu Suomen kouluissa ja kuinka siihen nykyään puututaan. Koulukiusaamisen huomaaminen on myös vaikeutunut kännykän ja netin käytön myötä. Nyt tarvi-taankin uusia innovaatisia työmuotoja tarttumaan näin vakavaan asiaan. Erilais-ten projektien kautta voidaan saada uusia toimintoja pysyväksi. Projektityösken-tely soveltuu myös sosionomin työhön, jossa on tarkoituksena tuottaa uusia mahdollisuuksia ja innovaatioita sosiaalialalle.

Tein tämän työn yksin ja aikataulutuksen oli välttämätön. Olen ollut koko vuoden kokopäiväisesti työssä ja se laittoi omat raamit työn tekemiseen. Työn, kehittä-mistyön ja perheen yhteensovittaminen vaati suunnittelua. Väsymys on ollut välillä valtaisa. Väsymykseen on onneksi auttanut kaksi koiraani, joitten kanssa olen lähtenyt pitkälle metsälenkille ja päässyt tuulettamaan tunteita ja väsymys-tä pois.

Mielestäni luotettavuutta työhöni tuo käyttämäni materiaali, joka koostuu aikaisem-min julkaistuista tutkimuksista ja niiden tuloksista sekä aiheeseen liittyvästä ajan-kohtaisesta kirjallisuudesta. Kehittämistyössä tärkeää on lähdekritiikki, joten tietoa hankkiessani otin huomioon lähteen iän, alkuperän, luotettavuuden sekä kirjoittajan tunnettavuuden. Olen käyttänyt työssäni monipuolisesti eri lähteitä, pääasiassa suomen- ja englanninkielisiä lähteitä, mutta onnistuin saamaan myös muutaman ruotsinkielisen lähteen. Toivon, että tämän kehittämishankkeen kautta sain luotua

mahdollisimman kattavan kuvauksen koulukiusaamisesta, eläinavusteisesta työskentelystä ja myös projektisuunnittelusta.

Eläinavusteisen työskentelyn suosio ja tunnettavuus on Suomessa nousussa. Media on tuonut eläinavusteista työskentelyä vahvasti esille, ja sitä on esitelty esimerkiksi lukuisissa eri lehdissä, YLE:n uutisissa ja radiossa. Sosiaalialalla eläinavusteista työskentelyä ei vielä paljon käytetä. Tähän kuitenkin toivottavasti tulee muutos. Tämä vaatii kuitenkin yhteiskunnalta avointa mieltä ja valmiutta ottaa vastaan uutta työmuotoa eli eläinavusteista työskentelyä ja hyödyntää sitä sosiaalialalle.

Jatkotutkimuksia tästä projektista tullaan tekemään. Siten saadaan uutta faktatietoa eläimen vaikutuksesta ihmisen, tässä kohtaa lapsen ja nuoren hyvinvointiin ja mahdollisuuksiin käyttää koira puuttumaan koulukiusaamiseen. Vain mielikuvitus on rajana mitä kaikkea voi koirien kanssa tehdä koira-avusteisessa työskentelyssä.

”Jaettu elämänilo on moninkertainen ilo.”

LÄHTEET

Anttila, P. 2001. Se on projekti – vai onko? Hamina: AKATIIMI.

Arkow, P. 2006. "Old Wine in a New Bottle": New Strategies for Humane Education. Teoksessa Fine, A. (toim.) Handbook on Animal-Assisted therapy, theoretical foundations and guidelines for practice. San Diego: Academic Press.

Ascione, F. ; Barnard, S. ; , Brooks, S. & Sell-Smith, J. 2006. Animal Abuse and Developmental Psychopathology: Recent Research, Programmatic and Therapeutic Issues and Challenges for the Future. Teoksessa Fine, A. (toim.) Handbook on Animal-Assisted therapy, theoretical foundations and guidelines for practice. San Diego: Academic Press.

Beck, A. 2000. The Use of Animals to Benefit Humans: Animal-Assisted Therapy. Teoksessa Fine, A. (toim.) Handbook on Animal-Assisted therapy, theoretical foundations and guidelines for practice. San Diego: Academic Press.

Boat, B. 2006. Clinical Approaches to Assessing and Utilizing Animal-Related Experiences in Therapeutic Interventions with Children, Adolescents and Their Caregivers. Teoksessa Fine, A. (toim.) Handbook on Animal-Assisted therapy, theoretical foundations and guidelines for practice. San Diego: Academic Press.

Chandler C. 2005. Animal Assisted Therapy in Counseling. New York: Taylor & Francis Group.

Deltasociety. Viitattu 20.5.2012. <http://www.deltasociety.org>

Fallemark, S. & Falkvist, C. 2006. Hundens betydelse i vården av barn och ungdomar. Stockholm: Karolinska Institutet.

Fine, A. (toim.) 2006. Handbook on Animal-Assisted therapy, theoretical foundations and guidelines for practice. San Diego: Academic Press.

Fine, A. 2006. Incorporating Animal-Assisted Therapy into Psychotherapy: Guidelines and Suggestions for Therapists. Teoksessa Fine, A. (toim.) Handbook on Animal-Assisted therapy, theoretical foundations and guidelines for practice. San Diego: Academic Press.

Fredrickson-MacNamara, M. & Butler, K. 2006. The Art of Animal Selection for Animal-Assisted Activity and Therapy Programs. Teoksessa Fine, A. (toim.) Handbook on Animal-Assisted therapy, theoretical foundations and guidelines for practice. San Diego: Academic Press.

Friedmann, E. & Tsai, C. 2006. The Animal-Human Bond: Health and Wellness. Teoksessa Fine, A. (toim.) Handbook on Animal-Assisted therapy, theoretical foundations and guidelines for practice. San Diego: Academic Press.

Friedmann, E. 2000. The Animal-Human Bond: Helth and Wellness. Teoksessa Fine, Aubrey (toim.) Handbook on Animal-Assisted therapy, theoretical foundations and guidelines for practice. San Diego: Academic Press.

Gcfinland. Viitattu 10.8.2012. <http://www.gcfinland.fi>

Granger, B. & Kogan, L. 2006. Characteristics of Animal-Assisted Therapy/Activity in Specialized Settings. Teoksessa Fine, A. (toim.) Handbook on Animal-Assisted therapy, theoretical foundations and guidelines for practice. San Diego: Academic Press.

Gorczyca, K.; Fine, A.; Spain, V. ; Callaghan, D.; Nelson, L.; Popejoy, L.; Wong, B. & Wong, S. 2006. History, Development and Theory of Human-Animal Support Services for People with AIDS/HIV and other Disabling/Chronic Conditions. Teoksessa Fine, A. (toim.) Handbook on Animal-Assisted therapy, theoretical foundations and guidelines for practice. San Diego: Academic Press.

Haapasaari, M. Henkilökohtainen tiedonanto 22.8.2012.

Hakala, J. T. 2004. Opinnäyteopas ammattikorkeakouluille. Helsinki: Gaudeamus Kirja.

Hakala, J. T. 1998. Opinnäytetyö luovasti. Kehittämisen- ja tutkimustyön opas. Tampere: Tammer-Paino Oy.

Hamarus, P. 2008. Koulukiusaaminen. Huomaa, puutu, ehkäise. Helsinki: Kirjapaja.

Hart, L. 2000. Methods, Standards, Guidelines and Considerations in Selecting Animals for Animal-Assisted Therapy. Teoksessa Fine, A. (toim.) Handbook on Animal-Assisted therapy, theoretical foundations and guidelines for practice. San Diego: Academic Press.

Hart, L. 2006. Community Context and Psychosocial Benefits of Animal Companionship. Teoksessa Fine, A. (toim.) Handbook on Animal-Assisted therapy, theoretical foundations and guidelines for practice. San Diego: Academic Press.

Heikkilä, A; Jokinen, P & Nurmela, T. 2008. Tutkiva kehittäminen. Avaimia tutkimus- ja kehittämishankkeisiin terveysalalla. Helsinki: WSOY.

Holmberg-Kalenius, T. 2008. Elämää koulukiusaamisen jälkeen. Jyväskylä: Gummerus Kustannus Oy.

Höistad, G. 2003. Irti kiusaamisen kierteestä. Helsinki: Kirjapaja Oy.

- Kananen, J. 2010. Opinnäytetyön kirjoittamisen käytännön opas. Tampere: Juvenes Print.
- Karhunen, S. 2008. Miksi meidän luokassa kiusataan? Teoksessa Laurio, M ; Heikkinen, H. & Penttilä, M. (toim.). Koulutuksen kulttuurit ja hyvinvoinnin politiikat. Turku: Suomen Kasvatustieteellinen Seura.
- Kaukiainen, A & Salmivalli, C. 2009. Kiva Koulu Vanhempien opas. Turun yliopiston tutkimuksesta käytäntöön julkaisusarja.
- Kettunen, S. 2009. Onnistu projektissa. Juva: WS Bookwell Oy.
- Kihlström-Lehtonen, H. 2009. Minä ja koirani. Koiran vaikutus toiminnalliseen hyvinvointiin. Pro gradu-tutkielma, Jyväskylän yliopisto: terveystieteen laitos.
- Kruger, K. & Serpell, J. 2006. Animal-Assisted Interventions in Mental Health: Definitions and Theoretical Foundations. Teoksessa Fine, A. (toim.) Handbook on Animal-Assisted therapy, theoretical foundations and guidelines for practice. San Diego: Academic Press.
- Kääriäinen, J. 2008. Ikätovereiden välinen väkivalta ja kiusaaminen. Teoksessa Ellonen, N.; Kääriäinen, J.; Salmi, V. & Sariola, H. Lasten ja nuorten väkivaltakokemukset. Tutkimus peruskoulun 6. ja 9. luokan oppilaiden kokemasta väkivallasta. Poliisiammattikorkeakoulun raportteja 71/2008. Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen tutkimustiedonantoja 87. Tampere: Juvenes Print.
- Laine, K. 2005. Minä, me ja muut sosiaalisissa verkostoissa. Keuruu: Otava.
- Larsson, E. 2004. Mobbad? Det har vi inte märkt! Stckholm: Liber AB.
- Lester, A. 2007. Project management. Planning and control. Oxford: Elsevier Ltd.
- Lämsä, A. 2009. Mun on paha olla: näkökulmia lasten ja nuorten psyykkiseen hyvinvointiin. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Maaseutupolitiikka. Viitattu 15.8.2012.
http://www.maaseutupolitiikka.fi/teemaryhmat/hyvinvointipalvelut/green_care
- Mallon, G.; Ross, S.; Klee, S. & Ross, L. 2006. Designing and Implementing Animal-Assisted Therapy Programs in Health and Mental Health Organizations. Teoksessa Fine, A. (toim.) Handbook on Animal-Assisted therapy, theoretical foundations and guidelines for practice. San Diego: Academic Press.
- Mannerheimin Lastensuojeluliitto 2005. Huomaan. Tukioppilastoiminnan koulutus-materiaali koulukiusaamisen ehkäisyyn. Viitattu 18.9.2012. <http://mll-fi-bin.directo.fi/@Bin/a1bfe26e7137c2984b791566078e9b6f/1303229591/application/pdf/21380/Huomaan..pdf>.

McNicholas, J. & Collis, G. 2006. Animals as Social Supports: Insights for understanding Animal-Assisted Therapy. Teoksessa Fine, A. (toim.) Handbook on Animal-Assisted therapy, theoretical foundations and guidelines for practice. San Diego: Academic Press.

Melson, G. & Fine, A. 2006. Animals in the Lives of Children. Teoksessa Fine, A. (toim.) Handbook on Animal-Assisted therapy, theoretical foundations and guidelines for practice. San Diego: Academic Press.

Oikeusministeriö. Jokelan koulusurmat 7.11.2007. Tutkintalautakunnan raportti. Julkaisu 2009:2. Viitattu 14.10.2012.

<http://www.om.fi/Satellite?blobtable=MungoBlobs&blobcol=urldata&SSURLapptype=BlobServer&SSURLcontainer=Default&SSURLsession=false&blobkey=id&blobheadervalue1=inline;filename=OMJU20092Jokelankoulusurmat132s.pdf&SSURLsscontext=SatelliteServer&blobwhere=1243790105463&blobheadername1=Content-Disposition&ssbinary=true&blobheader=application/pdf>

Pavlidis, M. 2008, Animal-Assisted Interventions for Individuals with Autism. London: Jessica Kingsley Publishers.

Pelin, R. 2011. Projektihallinnan käsikirja. Helsinki: Projektijohtaminen Oy Risto Pelin.

Rissanen, T. 2002. Projektilla tuotokseen. Jyväskylä: Gummerus Kustannus Oy.

Rowan, A. & Thayer L. 2000. Foreword. Teoksessa Fine, A. (toim.) Handbook on Animal-Assisted therapy, theoretical foundations and guidelines for practice. San Diego: Academic Press.

Ruuska, K. 2005. Pidä projekti hallinnassa. Suunnittelu, menetelmät, vuorovaikutus. Tampere: Talentum Media Oy.

Salmivalli, C. 2003. Koulukiusaamisen puuttuminen. Kohti tehokkaita toimintamalleja. Jyväskylä: PS-kustannus.

Salmivalli, C. 2010. Koulukiusaamiseen puuttuminen. Kohti tehokkaita toimintamalleja. Jyväskylä: PS-kustannus.

Salonen, K. 2011. Kehittäminen opinnäytetyönä. Näkökulmia toiminnallisen ja tutkimuksellisen opinnäytetyön samankaltaisuuksiin ja eroihin. Opas & opintomoniste opiskelijoille, opettajille, TKI-henkilöstölle 11/2011. Sosiaalialan koulutusohjelma: Hyvinvointipalvelut: Turun Ammatti- korkeakoulu.

Salonen, Kirsi 2010: Mielen luonto. Eko- ja ympäristöpsykologian näkökulma. Helsinki: Green Spot.

Salonen, Kirsi 2005: Mieli ja maisemat. Eko- ja ympäristöpsykologian näkökulma. Helsinki: Edita.

Salovuori, T. Eläinavusteinen terapia koulutus. Luento. 10.1.2012.

Serpell, J.; Coppinger, R. & Fine, A. 2006. Welfare Considerations in Therapy and Assistance Animals. Teoksessa Fine, A. (toim.) Handbook on Animal-Assisted therapy, theoretical foundations and guidelines for practice. San Diego: Academic Press.

Serpell, J. 2006. Animal-Assisted Interventions in Historical Perspective. Teoksessa Fine, A. (toim.) Handbook on Animal-Assisted therapy, theoretical foundations and guidelines for practice. San Diego: Academic Press.

Sinkkonen, J. 2010. Nuoruusikä. Juva: WS Bookwell Oy.

Stetina B, Turner K, Burger E, Glenk L, McElheney JC, Handlos U, Kothgassner OD. 2011. Learning emotion recognition from canines? Two for the road. J Veterinary medicine 6:108-114

Turvallisesti netissä. Tietoturvakoulun internetsivut. Viitattu 12.10.2012. <http://www.tietoturvakoulu.fi/vanhemmille/turvaaitesiverkossa/nettikiusaaminen.html>

Toikko, T. & Rantanen, T. 2009. Tutkimuksellinen kehittämistoiminta. Näkökulmia kehittämissprosessiin, osallistamiseen ja tiedon tuotantoon. Tampere: Tampereen Yliopistopaino Oy Juvenes Print.

Triebenbacher, S. 2000. The Companion Animal within the Family System: The Manner in Which Animals Enhance Life within the Home. Teoksessa Fine, A. (toim.) Handbook on Animal-Assisted therapy, theoretical foundations and guidelines for practice. San Diego: Academic Press.

Vilka, H. 2007. Tutki ja kehitä. 1.-2. painos. Helsinki: Tammi.

Vilka, H. & Airaksinen, T. 2003. Toiminnallinen opinnäytetyö. Helsinki: Tammi.

Virkki, P. & Somermeri, A. 2000. Projektityö, kehittämissmoottori. Helsinki: Edita.

Wisén, J. & Lindholm, B. 2000. Effektivt projektarbete. Stockholm: Norstedts Juridik AB.

Yli-Viikari, A.; Lilja, T.; Heikkilä, K.; Kirveennummi, A.; Kivinen, T.; Partanen, U.; Rantamäki-Lahtinen, L.; & Soini, K. 2009. Green Care – terveyttä ja hyvinvointia maatilalta. Maa- ja elintarviketalous 141. Maa- ja elintarviketalouden tutkimuskeskus. Tampere: MTT.

Yli-Viikari, A. 2011. Green Care hyvinvointivaikutusten tunnistaminen. MTT:n Kasvu-sarjan raportti.

Liite 1: Projektisuunnitelma

PROJEKTISUUNNITELMA 3.11.2012

Koirakuuntelijat

- **koira-avusteinen toiminta koulukiusaamiseen puuttumisessa**

Tausta:

Tarve Koirakuuntelijat – projektille tuli Kuopion pääkoordinaaroti Terhi Leppäselältä, joka esitti eläinavusteisen työskentelyn mahdollisuudesta auttaa koulukiusattuja lapsia. Hankkeen aloitteentekijänä on Suomen Karva-Kaverit ry. Yhdistyksessä on tähän mennessä luotu toimintamalli lukihäiriöisten lasten lukutaitojen kehittämiseen. Aiemmin Kaarinan kirjastossa koiralle lukivat ainoastaan lukuvaikeuksista kärsivät lapset, nyt hanketta on laajennettu. Kohderyhmänä ovat etenkin pojat, joiden lukemiseen innostamiseen vaaditaan usein erilaisia keinoja ja välineitä kuin kirjoja ahmivilla tytöillä.

Itävallassa Wienissä on tehty tutkimus, jossa lapsille ja aikuisille pidettiin kurssi koiran elekielestä. Ennen ja jälkeen kurssin tutkittiin heidän kykyään ihmisen kasvojen ilmeiden tunnistukseen. Kurssin jälkeen sekä tunnistettujen ilmeiden määrä että tunnistusnopeus nousi. (Stetina ym. 2011, 108–114.)

Valtakunnallisessa Kiva Koulu-hankkeessa kehitettiin koulukiusaamisen vähentämiseen säännönmukaisina toteutettava toimintamallit. Näille on ollut suuri tarve, nykyisellään ne on otettu käyttöön 90% suomalaisista kouluista. Hyviksi osoittautuneita käytäntöjä ollaan levittämässä kansainväliseen käyttöön. Perusta kiusaamista vähentävälle toiminnalle koulumaailmassa on siis luotu.

Tehtävä:

Koirakuuntelijat - hankkeessa suunnitellaan eläinavusteisuuden pohjautuvia uusia toimintamalleja, joiden avulla voidaan puuttua kouluympäristöissä tapahtuvaan kiusaamiseen.

Tavoite:

1. Kiusaamisen vähentäminen ja kiusaamisen kokemuksen painolastin lieventäminen koulussa kertomisen kautta.

Hankkeen tarkoituksena on tarjota lapselle tilaisuus kertoa mielessä olevista hankalustakin asioista, esimerkiksi kiusaamisesta, rauhallisesti ja luotettavasti kuuntelevalle koiralle..

2. Koiran kielten oppitunnit lasten tunnekasvatuksen apuna

Tavoitteena on, että koiran nonverbaalisen kielen oppiminen auttaa tunnistamaan ihmisen nonverbaalista tunneilmaisua nopeammin ja tarkemmin.

Rajaus:

Hankkeen toteutukseen tulee kaksi koulua. Hankkeessa on vähintään kaksi koira-ohjaaja paria. Ohjaajilla on mukanaan myös erilaiset koirat, jolloin lapsi voi valita, kumpi koirakko tuntuu helpommin lähestyttävältä.

Ympäristö:

Hankkeen toteutuksessa on suunniteltu mukana olevan kaksi koulua. Osallistumisensa on jo vahvistanut Raision Vaisaaren koulu, joka on Suomen suurin yläkoulu. Oppilaita on noin 900 ja opettajia noin 70.

Allergiaa koskevat rajoitteet otetaan koululuokan tarpeiden mukaisesti huomioon, mm. järjestämällä koiravierailuja varten muusta opetuksesta erillinen tila.

Paikka:

- a. Sovittujen koulujen piha (aloituskäynnit)
- b. Koulun kirjasto/rauhallinen oppilaiden tiedossa oleva koulun tila (aloitusvaiheen huonon ilman käynnit ja myöhemmät käynnit). Koira tavataan tilassa, jossa voidaan olla koiran kanssa siten, että ulkopuolinen voi nähdä koiran ja ohjaajan, mutta ei lasta eikä varsinkaan kuule mitään lapsi/nuori kertoo.
- c. Tapaaminen voi olla ennakoilmoittautumisella tai ilman.

Työvaiheet, osatehtävät:

Hankkeen toteutuksessa on mukana kaksi toisiaan täydentävää osuutta:

1. Kuuntelevat korvat

Ensimmäisenä tehtävänä on kokeilla koirien/ohjaajan läsnäolon vaikutuksia koulujen välituntikäytäntöihin. Koira ohjaajineen on lasten helposti lähestyttävissä. Kuuntelijakoiralla voi kertoa ilojaan, surujaan ja kaikki muitakin mieltä painavia asioita. Ohjaaja vie tarvittaessa viestiä eteenpäin opettajalle/kouluterveydenhoidolle. Ohjaajat ovat kaikki tottuneet tekemään vierailuja koirien kanssa. Toiminnassa on mukana vähintään kaksi koira-ohjaaja paria. Työpari voidaan ottaa tueksi vaikeissa tilanteissa.

2. Tunnetaitojen opiskelua

Tukikoirakkojen läsnäolon ohella suunnitellaan oppituntipaketti, jossa tutustutaan sosiaalisiin ja tunnetaitoihin. Lapset perehdytetään teemaan vertailemalla koiran ja ihmisen sosiaalisen käyttäytymisen eroja. Oppituntien aikana käydään läpi erilaisia vuorovaikutuksen tilanteita (tutustuminen, aggressio-puolustautuminen, pelko, jännitys, stressaantuminen, luottamuksen syntyminen).

Aikataulu:

Hankkeessa tapaamisten tiheys on suunniteltu olevan kerran viikossa tiettyinä päivinä esimerkiksi koulun välitunnin aikana tai koulun loppumiseen liittyen. Aikataulu neuvotellaan rehtorin kanssa koulun rytmiin sopivaksi. Tapaamisen kesto noin 10-15min/lapsi

Hanke tullaan aloittamaan tällä näkymin syksyllä 2013 koulujen alkaessa ja kestäväen koulun loppuun saakka keväällä 2014.

Henkilöstöressit:

Hankkeen toteutusryhmä.

Kaksi koira-ohjaaja paria, joille projektin alussa järjestetään koulutusta ala- ja yläkoulu ikäisten lasten kohtaamiseen. Ennen hankkeen käytännön toteutuksen alkua koulutetaan ohjaajat oman paikkakunnan lastenpsykiatrian toimipisteen ja Kiva Koulu hankkeen toimesta koulukiusaamisen, seksuaalisen hyväksikäytön ja pahoinpitelyjen tutkimus- ja hoitokäytäntöihin ja hoitopolkuihin.

Parhailaan luodaan yhteyksiä Kiva Koulu-hankkeeseen sekä suunnitellaan tarkempia toimintamalleja yhdessä koulujen yhdyshenkilöiden kanssa.

Opettajille järjestetään esittelytilaisuus, jossa kerrotaan eläinavusteisesta työkentelystä.

Etukäteen sovitaan käytännöt mihin otetaan yhteys ja kenelle kerrotaan, jos tarvetta esiintyy. Koirien ohjaajille järjestetään mahdollisuus konsultaatioon tarvittaessa.

Projektin organisaatio:

Hankeryhmässä on tällä hetkellä mukana lääketieteen tohtori lastenpsykiatrian erikoislääkäri eläinavusteinen valmentaja Kaija Ikäheimo, tutkija Anja Yli-Viikari Maa- ja elintarviketalouden tutkimuskeskuksesta ja Green Care Finland ry edustaja, Karvakaverit ry:n edustaja Hali-Koira yrittäjä eläinavusteinen valmentaja Maarit Haapasaari, Turun tulevaisuudentutkimuksen tutkija Anna Kirveenummi sekä projektitutkija Katariina Heikkilä, hankesuunnittelija Anni Tarkiainen Keski-Pohjanmaan maaseutuopistolta ja Turun yliopistolta kasvatustieteen professori Heikki Silvennoinen. Parhaillaan luodaan yhteyksiä Kiva Kouluhankkeeseen. Hankkeeseen on pyydetty mukaan Kiva-Kouluhankkeen (valtakunnallinen kiusaamisen interventio-ohjelma) kehittäjä professori Christina Salmivalli Turun yliopistolta. Itse toimin hankeryhmän projektisuunnitelman laatijana.

Kustannukset:

Paperi- ja lupa-asioiden tulostukset, matkakustannukset, mahdollisten kouluttajien palkkiot, mahdollisten konsultoijan palkkio

Työmenetelmä:

AA eli Animal- Assisted Intervention eli ammattilaisen harjoittamaan työtä, jolloin ammattilaisen tulee täyttää tietyt kriteerit, esimerkiksi koulutus pohjaltaan. Toiminnassa keskeistä ovat selkeät päämäärät sekä tavoitteet eri asiakastilanteiden mukaan sekä harkittu edistyminen. Tavoitteena on asiakkaiden kognitiivisen, sosiaalisen, emotionaalisen ja/tai fyysisen toiminnan edistäminen. Tässä työmuodossa käytetään dokumentointia ja tavoitteiden toteutumista seurataan. AAI:n vaikutuksista lapsille on jo saatu tutkimustuloksia: sanallisen vuorovaikutuksen lisääntyminen terapiatilanteissa, osallistuminen, motivoituminen terapi-

aan, kiinnostus ympäristöä kohtaan lisääntyy, keskittymisen paraneminen kouluuokassa, tunteiden ilmaisun erityisesti empatian osoittamisen lisääntyminen.

Lemmikkejä voidaan käyttää myös kriisityössä ja terapiassa auttamaan ihmisiä avautumaan. Jokin asia voi olla niin kipeä ja arka, että sen julkituominen voi tuottaa suurta pelkoa tai häpeää ja vaikea asia voi jäädä kokonaan käsittelemättä. Lemmikin tuki tällaisena vaikeana aikana mahdollisesti voi auttaa ihmistä paranemisen alkuun. Lemmikin tuen avulla ihminen voi uskaltautua ammattilaisen kanssa keskusteluun ja saada näin tarvitsemansa avun (Fine 2006, 58).

Luonto- ja eläinavusteiset menetelmät ovat kansainvälisestikin kasvavan kiinnostuksen kohteena. Selkeää tutkimuksellista näyttöä on olemassa vihreän luonnonympäristön sekä eläinten läsnäolon rauhoittavista ja stressiä vähentävistä vaikutuksista. Stressin tiedetään mm. lisäävän yksioikoisempaa ja itsekeskeistä käyttäytymistä. Rauhoittumisen ja turvallisuuden tunteen myötä uskalletaan paremmin selvittämään, mistä uhkaavassa tilanteessa on pohjimmiltaan kysymys. Luoville ratkaisuille ja ilon kokemiselle aukeaa uudenlaista tilaa.

Tutkimukset:

Projektin aikana tullaan tekemään eri alojen opinnäytetutkimuksia hankkeen vaikutuksista eri näkökulmista.

Tiedotus ja dokumentointi:

Projektista tullaan tiedottamaan ennen sen alkua, sen kuluessa ja sen päättyttyä.

Jatkosuunnitelma:

Vastaavanlaisen projektin levittäminen kouluihin ympäri Suomea.

